ALKUKOTI

Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan sukukansavaliokunnan lehti 2013 (nro 13)

Alasajo uhkaa

Vastikään levisi tieto jälleen yhdestä iskusta suomalais-ugrilaista maailmaa vastaan. Vaikka on jo kauan ollut yleisesti tiedossa, että fennougristinen tutkimus on kitunut vuosia kaikkialla, paitsi ehkä tärkeimmissä suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen keskuksissa, tuntuu aina suurelta menetykseltä jos päätetään lopettaa tämä ala. Näin uhkaa käydä juuri nyt Hollannissa Groningenin yliopistossa, jossa vuosikymmeniä on ollut vaatimattoman laajuista, mutta kuitenkin relevanttia suomalais-ugrilaista kielentutkimusta sekä opetusta. Viime vuosina on tehostamis- ja säästöohjemien puitteissa koottu pieniä kieliaineita suuremmiksi kokonaisuuksiksi kaikenkattavilla nimillä kuten Euroopan kielet, jolloin pienemmät kielet kuten suomi, unkari, viro ja yleinen fennougristiikka jäävät säästöohjelmien jyrän alle. Ei milloinkaan ole valitettu, että tutkimuksessa tai opetuksessa olisi ongelmia. Opiskelijoita valmistuu ja julkaisuja ilmestyy säännöllisin väliajoin, eikö tämä riitä? Ilmiselvästi ei. Kohti suurempia kokonaisuuksia tähdätään ja siihen pienet ja turhat suomalais-ugrilaiset kielet eivät sovi. Jos suunnitelmat toteutuvat lakkautetaan Groningenista ensi syksyllä fennistiikka ja hungarologia ja niihin liittyvät viron ja yleisen fennougristiikan linjat lopullisesti. Onko tämä esimerkki Euroopan suhtautumisesta Unionin pienempiin viralliisiin kieliin vai tieteen suhtautumisesta pieniin tieteenaloihin? Vielä hälyttävämpää on jos tämä tarkoittaa, että suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurien tutkimus, mukaan lukien suurten kielten kuten suomen ja unkarin, rajoittuu entistä enemmän vain näiden kielten omille puhuma-alueille. Tietoisuus näistä kielistä ja kansoista, puhumattakaan kansainvälisestä tutkimuksesta, on vaarassa laskea huomattavasti jos lakkautetaan systemaattisesti tämän alan tutkimusta ja opetusta. Tämä puolestaan ei auta muutenkin suurilta osin uhanalaisten suomalais-ugrilaisten kielten säilymistä. 21. helmikuuta 2013 ojennettiin Alankomaiden pääministeri **Mark Ruttelle** adressi näiden kielten opetuksen säilymisen puolesta, johon oli kerätty 6100 allekirjoitusta. Pääministerin vastaus oli, ettei hän puutu yksittäisen yliopiston päätöksiin. Täten Groningenin fennougristiikan kohtalo on yliopiston käsissä.

Toinen paikka jossa ollaan aktiivisesti ajamassa alas suomalais-ugrilaisten kielten opetusta ja tutkimusta on Komin tasavallassa Syktyvkarin valtionyliopistolla, jossa Bolognan prosessin eteneminen näyttää pakottavan oppituntien supistamiseen. Tässäkin karsinta osuu ensimmäisenä suomalais-ugrilaisiin kieliin, nimittäin Komissa vuosikymmeniä opetetun suomen kielen tunteja on uhattu vähentää paljon. Pienten ryhmäkokojen nojalla käydään keskusteluja komin- ja venäjänkielisten ryhmien yhdistämisestä. Taas vedotaan tehostamiseen ja säästämiseen. On varmasti totta, että opiskelijaryhmät ovat pieniä. Osaltaan tämä heijastelee 90-luvun alkuvuosien alhaista syntyvyyttä – mistä toisaalta ehkä on alettu jo nousta parempaan. Muilla suomalais-ugrilaisilla alueilla omaa kieltä ja kulttuuria opetetaan yleensä fakultet-tasoisen laitoksen alla – Syktyvkarissa on jo joitain vuosia sitten siirrytty kokoluokaltaan pienempään kafedra-kokoiseen yksikköön. Ei tarvitse olla selvänäkijä päätelläkseen, että nimenomaan komin kielen asema on äärimmäisen uhanalainen yliopistomaailmassa, jossa se on ollut verrattain vahvassa asemassa oman itsenäisen laitoksensa siipien suojassa. Laitos on pienistä resursseistaan huolimatta ylläpitänyt korkeatasoista opetusta, ja Syktyvkarin ahdinkoa voi kaikin tavoin verrata Groningenin tilanteeseen.

Kuten Viron presidentti **Toomas Hendrik Ilves** sanoi puheessaan Suomalais-ugrilaisten kansojen maailmankongressin avajaisissa Siófokissa syyskuussa 2012, ei pidä antaa vain puhtaasti taloudellisille perusteille painoarvoa kun kyseessä on kielen ja kulttuurin tutkimus ja vaaliminen. Ei edes maailmantaloudellisten paineiden alla. Toivottavasti muuallakin tullaan samoihin johtopäätöksiin. Sekä Syktyvkarissa, että Groningenissa. Groningen edustaa omalta osaltaan harvinaista fennougristiikan opetuksen ja tutkimuksen keskusta Länsi-Euroopassa, siinä missä Syktyvkarissa sijaitsee maailman ainoa Komin filologian laitos. Molemmat ovat instituutioita, joiden soisi vain kehittyvän ja kukoistavan. On käsittämätöntä, ettei tällaisia arvoja huomata vaalia tuloskasvua ja säästöjä himoitsevien päättäjien parissa.

NORMAN LANGERAK

Alkukodin päätoimittaja

Sivusto Groningenin yliopiston suomen ja unkarin kielen opetuksen säilyttämisen puolesta jolla voi yhä allekirjoittaa adressin: http://savelanguagesingroningen.blogspot.nl/

Puheenjohtajan puheenvuoro

Tänä vuonna suomalais-ugrilaisessa maailmassa on järjestetty suuria tapahtumia ja kirjoitettu julkilausumia. Syyskuussa Unkarin Siófokissa järjestetty Suomalais-ugrilaisten kansojen kuudes maailmankongressi tarjosi lämmintä kättä ja haaleita sanoja käärittynä toimenpidepaperiin, joka ei velvoita ketään tekemään mitään. (maailmankongressista katso lisää **Norman Langerak**, s. 12) Suomalais-ugrilainen nuorisoliikkeen FUROR-foorumi Komin tasavallan Syktyvkarissa joulukuun alussa toimi paremmin ja sai aikaan paremman julkilausuman, jonka mukaan toimia. Kansainvälinen yhteistyö on vaikeaa, ongelmista ei puhuta, eikä ainakaan niiden oikeilla nimillä. Suomalais-ugrilaisten vähemmistökansojen assimilaatio ja kielenvaihdon kierre ovat syventyneet myös Venäjän federaation uusimman väestönlaskennan 2010 valossa, ja vaikkei tilastolukuihin ole yleensä luottamista eikä tutkimustietoa näiden kielten oikeasta puhuma-alasta ole, kiihtyvän kadon tendenssiä lienee turha epäillä.

Yleisen suomalais-ugrilaisen kurjuuden lisäksi myös Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan sukukansavaliokunnan toiminnalla on uhkia. Tärkeintä tehtäväämme, projektien rahoittamista Venäjän suomalais-ugrilaisilla alueilla tulee varmasti hankaloittamaan tänä vuonna Venäjällä voimaan astunut laki yhdistysten ulkomailta saamasta rahoituksesta. Tukianomuksen lähettämistä joutuu varmasti harkitsemaan kahdesti, jos seurauksena on päätyminen turvallisuuspalvelun listalle ulkomaalaisista agenteista. Samaan aikaan M. A. Castrénin seuran toiminnan hakiessa uutta muotoaan valtion budjettirahojen ohjautuessa muualle sukukansavaliokunnan tarjoamat sukukansakeräysvarat tulevat entistä tärkeämmiksi pienille ja keskisuurille suomalais-ugrilaisille hankkeille Venäjällä.

Voi siis todeta kuten niin monta kertaa aiemminkin, että näinäkin vaikeina aikoina sukukansatyö vaatii tekemistään ja tekijöitään, ja sillä työsaralla tämäkin Alkukoti on tuiki tarpeellinen.

SIMO KANTELE

Sukukansavaliokunnan puheenjohtaja

Sisällys

5 IFUSCO-Wiki auttaa tallentamaan fennougristista opiskelijakonferenssiperinnettä
Santeri Junttila

6 IFUSCOja Lännessä
Jaakko Helke,
Norman Langerak

8 Kuolleita sukulaisia muistellen – kuolleiden uralilaisten kielten muistopäivä 20. syyskuuta
Norman Langerak

9 MAFUN on saanut suomalais-ugrilaisia kansoja lähemmäksi YK:ta
Aleksej Tsykarev

10 Sukukansojen ystävät ry on aktivoitunut jälleen
Sampsa Holopainen

12 Siófokin ylilyönti 5.–7.9.2012
Norman Langerak

14 MAFUNin X. kongressi Saranskissa 1.–3.8.2011
Sampsa Holopainen

17 Viron sukukansapäivät valjastettiin innostamaan suomalais-ugrilaisia kääntäjiä
Esa-Jussi Salminen

20 Kartta: Uralilaisten kansojen asuma-alueet

24 Keissä asuu pieni saamelainen?
Ilkka Konttinen

28 Yvan Kyrla viitoitti tien marilaisille elokuvatähdille
Esa-Jussi Salminen

30 Udmurtian valtiolliset symbolit
Esa-Jussi Salminen

34 Helsinkiläisen nukketeatterikeskus Poijun esitys Joutsenpoika voitti pääpalkinnon Joškar-Olassa
Esa-Jussi Salminen

36 Akateemikko Mervi Kosonen oli taideleirin tähtivieras Udmurtiassa
Esa-Jussi Salminen

38 Silent Woo Goore – Udmurttilaisen rockin perustajat
Simo Kantele

Alkukoti nro 13 (2013)

Julkaisija
Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan (HYY) sukukansavaliokunta

Mannerheimintie 5 A
00100 Helsinki
http://www.helsinki.fi/hyy/skv/

Painatus
Pakett AS, Tallinn

Päätoimittaja
Norman Langerak
j.n.m.langerak@gmail.com

Toimitusryhmä
Vuokko Hangaslahti
Jaakko Helke
Sampsa Holopainen
Niko Partanen

Taitto ja kuvankäsittely
Alexandra Kellner

Alkukoti-lehden toimittamiseen ja julkaisuun ei ole käytetty HYYn sukukansakeräysvaroja.

Alkukoti-lehden julkaisutoimintaa voi tukea maksamalla haluamansa summan HYYn tilille 157330-12251. Viestiruutuun tulee kirjoittaa viitteeksi ”Alkukoti-lehti”. Toimituksen toiveena on, että lehden postitse tilaavat osallistuisivat kuluihin ainakin postimaksun suuruisella summalla.

Suomalais-ugrilaisen kulttuurirahaston säätiö on rahoittanut Alkukoti 13:n julkaisemista.

Kansi: Aleksandr ajaa venettä Śordlan kylästä Jirtymin kylään Komin tasavallan Udoran alueella. Toimitus/AK

Edellinen sivu: Maisemakuva Tenojoen seudulta Suomen Lapissa. Kuva: Helga Siljander. Ilkka Konttisen artikkeli saamelaisista sivuilla 24 –27.

IFUSCO-Wiki auttaa tallentamaan fennougristista opiskelijakonferenssiperinnettä

Kansainvälinen fennougristiikan opiskelijakonferenssi Ifusco (International Finno-Ugrist Students' Conference) järjestettiin toukokuussa 2012 jo 28. kertaa. Esittelin konferenssissa perinteenkeruun välineeksi yhdessä **Juha Kuokkalan** kanssa suunnittelemani Ifusco-Wiki-hankkeen, jonka kautta jokainen Ifuscon-kävijä voi osallistua yhteisen Ifusco-tiedon tallentamiseen.

Ifusco-Wiki sijaitsee osoitteessa http://www.ifusco.info/wiki/. Portaali www.ifusco.info kuuluu Sukukansojen ystävät ry.:lle. Wiki koostuu tällä hetkellä linkeistä Internetistä löytämääbn ni artikkeli-, kuva- ja videomateriaaliin. Linkit on järjestetty konferenssin mukaan, niin että jokaisella Ifusco-vuodella on oma sivu. Muita artikkeleita Wikissä ei vielä ole, mutta haluaisin rohkaista Ifuscon-kävijöitä paitsi linkittämään omia sivujaan wikiin myös kirjoittamaan sinne suoraan millä tahansa kielellä. Wikipohja toimii kielestä riippumatta, sillä linkit on merkitty helposti ymmärrettävin ikonein.

Ifuscon tekee erityiseksi sen luonne opiskelijoitten itse liikkeelle panemana ja liikkeellä pitämänä sosiaalisena jatkumona, joka ilman mitään virallista instituutiota yhdistää keskenään hyvin erilaisia akateemisia ympäristöjä hyvin erilaisissa maissa. Ensimmäinen Ifusco järjestettiin Göttingenissä vuonna 1984 ja tapaaminen on siitä lähtien pidetty yhtä taukoa (vuonna 2001) lukuun ottamatta joka vuosi. Tämä on hämmästyttävää ottaen huomioon maailman suuret muutokset kuluneena aikana: vuonna 1984 ei “suomalais-ugrilaista maailmaa” nykymittapuulla ollut edes olemassa.

Ifuscon kantavaksi ajatukseksi on vuosien varrella muodostunut idealistinen, suorastaan utopistinen periaate, että tiedettä on saatava ja voitava tehdä ja esitellä kaikilla suomalais-ugrilaisilla kielillä. Vastaavasti itse fennougristiikka konferenssin nimessä on alusta lähtien ymmärretty väljästi: “Kansainvälisen taustan takia fennougristiikalla tarkoitetaan IFUSCOn yhteydessä mitä tahansa suomalais-ugrilaista kieltä tai suomalais-ugrilaisen kulttuurin tuntemusta opiskelevaa tai pelkkää harrastajaakin”, kuten **Riho Grünthal** muotoili jo vuonna 1988.

Ifusco on enemmän kuin yksi perinne, se on kimppu erilaisia keskenään haarovia ja risteäviä virallisia ja epävirallisia mikroperinteitä: esittäytymisriittejä, esitelmälehtisiä, lauluja, retkiä, julisteita, diskoja, tuliaisia ja maskotteja. Ifuscon perinteet alkavat jo yhdistää fennougristeja sukupolvesta toiseen, joten on aika ryhtyä keräämään ja tallentamaan niitä.

Wikin alkutaival ei ole ollut aivan helppo, sillä Tarton Ifuscoa varten valmistuneet wikisivut täyttyivät ensimmäisten viikkojen aikana virtuaaliroskasta, joka luultavasti karkotti alun innostuneimmatkin käyttäjät. Juha Kuokkala on sittemmin puhdistanut sivut ja asentanut kätevän bottisuodattimen, joten Wiki on taas valmis ottamaan vastaan Ifusco-materiaalia. Kirjoittajien lisäksi Wiki tarvitsee myös ylläpitäjiä ja idearikkaita suunnittelijoita. Kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä kirjoittajaan!

SANTERI JUNTTILA
(santeri.junttila@helsinki.fi)

Viite: Grünthal, Riho 1988: Kansainvälinen fennougristiopiskelijoiden tapaaminen – *Virittäjä*, s. 529–32.

Unkarilaista kansantanssia Budapestin IFUSCOssa.
Kuva: Ildikó Nagy

IFUSCOja Lännessä

Viime vuodet ovat kuluneet lähes epätavallisissa merkeissä, ainakin mitä Ifuscoihin, eli kansainvälisiin fennougrisitiikan opiskelijakonferensseihin tulee. Vuoden 2008 Helsingin Ifuscon jälkeen tapahtuma järjestettiin Karjalan Tasavallassa Petroskoissa ja sitä seuraavana vuonna vasta autonomisuutensa menettäneessä Perimin Komin Kudymkarissa. Vanhat Joškarin ja Saranskin Ifusco-perinteet, joista on tässä ja muissakin julkaisuissa kirjoitettu jo useita artikkeleita näyttivät naamansa. Kuitenkaan kaikkea toivoa ei oltu menetetty kun 2010 Kudymkarin Ifuscon loppusessiossa pieni mutta sitkeä unkarilainen valtuuskunta ilmoitti olevansa halukas järjestämään seuraavan Ifuscon Budapestissa. Järjestelyitä sivusta seuranneena (suuri osa Budapestin opiskelijakonferenssin järjestelyistä toteutui etätyönä) tekivät Budapestin fennougristiopiskelijat suuren työn saadakseen järjestettyä opiskelijain tapaamisen parhaita Ifusco-perinteitä vaalien.

Budapestin Ifusco järjestettiin 9.–11. toukokuuta 2011 Budapestin ELTE-yliopiston suomalais-ugrilaisen laitoksen opiskelijoiden toimesta. Samoin kuin Helsingissä muutama vuosi takaperin majoitettiin osallistujat eri puolilta suomalais-ugrilaista maailmaa lähinnä opiskelijoiden luokse, tunsi itsensä heti tervetulleeksi ja jo ennen konferenssin varsinaista alkamista ehti jo tutustua uusiin kollegoihin ja vaihtaa kuulumisia vanhojen tuttavien kanssa. Konferenssin virallinen ohjelma koostui vanhojen perinteiden mukaisesti avajaisissa tiedekunnan juhlasalissa ja parista päivästä työskentelyä sektioissa, toisin sanoen esitelmöintiä. Jaostot koostuivat vakavanhasta kielitieteen sektiosta, perinteen, kansanrunouden ja kansatieteen sektiosta, arkeologian, historian ja museologian sektiosta, sosiologian, oikeustieteen ja opetustieteen sektiosta, kirjallisuustieteen sektiosta ja lopulta postereista. Kielipolitiikka Budapestin Ifuscossa vuonna 2011 oli, että esitelmän ja tiivistelmän oli oltava eri kielillä, josta vähintään toisen oli oltava suomalais-ugrilainen kieli. Oheisohjelmaan kuului unkarilaista kansantanssia, vieraitakin tanssitettiin, vahvaksi Ifusco-perinteeksi muodostunut eri delegaatioiden lauluesitykset sekä Budapestin kaupunkikierros. Vaikka joinain vuosina seuraavan Ifuscon järjestäjä on jo kauan etukäteen tiedossa, oli Budapestin Ifuscossa vielä viimeisenä päivänä ennen loppuseremoniaa ja seuraavan Ifuscon paikan julkistamista seuraavan Ifuscon järjestäjä päättämättä.

Seuraavan Ifuscon järjestäminen päätyi lopulta Viron Tarton kunniaksi, pidettäväksi 8.–11. toukokuuta 2011. Konferenssiin kerääntyi osanottajia kaikilta suomalais-ugrilaisilta alueilta, sekä suomalais-ugrilaisen maailman ulkopuoleltakin, vaikkakin kaikkein kaukaisimpien alueiden osanottoa ei tullut tällä kertaa. Ohjelmaa oli järjestetty ensimmäiselle päivälle, alkaen tervetulopuheilla ja illalla oli yhteinen ruokailu ja osanottajien kansakohtainen esittäytyminen. Konferenssin toinen ja kolmas päivä koostuivat pääosin osallistujien laatimista esitelmistä. Esitelmät oli jaettu eri sektioihin, ja ne olivat tavalliseen tapaan opiskelijoiden opinnäytteitä ja vastaavia, mutta osaksi kuultiin myös kantaa ottavia puheenvuoroja liittyen suomalais-ugrilaisten kielten nykytilaan. Tällä kertaa esityksiin oli asetettu sääntö, että jokaisen esitelmöijän täytyy käyttää kolmea kieltä esitelmässään, joista vähintään kahden täytyy olla suomalais-ugrilaisia. Esitelmä ohella oli hyvin aikaa keskustella ja tutustua uusiin ihmisiin. Halukkaille järjestettiin myös pieniä kaupunkikierroksia. Samaan aikaan YK:n alkuperäiskansojen tapahtumassa, New Yorkissa ollut MAFUNin edustus teki Skype-puhelun Ifuscoon. Erikseen valittu ryhmä esitti terveiset Ifuscosta. Viimeiselle illalle oli järjestetty pianokonsertti, jota taas seurasi viimeinen ateria ja illanviettoa ravintolassa, jonka ohessa oli tansseja ja musiikkiesityksiä. Viimeisenä päivänä oli vielä matka setukaisten maalle. Konferenssi oli järjestetty varsin hyvin, eikä sen suurempia ongelmia ilmennyt. Ehkä ainoa miinus voisi tulla osanottajien majoittamisesta, koska osallistujat sijoitettiin kansa- tai maakohtaisesti osaksi eri paikkoihin, jolloin heidän tapaaminen päiväohjelman ulkopuolella oli hankalaa, ja eri kansojen eristäminen toisistaan ei anna muutenkaan hyvää ilmapiiriä.

Ifuscon ohessa järjestettiin myös MAFUNin keskustelutilaisuus, minkä pääpuheenaiheeksi nousi MAFUNin toiminnan selventäminen ja tiedon kulkemisen parantaminen MAFUNin, sen jäsenjärjestöjen ja suomalais-ugrilaisissa ympäristössä toimivien ihmisen välillä.

Loppusessiossa komilaiset nousivat lavalle ja esittivät heidän olevan valmiita ja halukkaita järjestämään seuraavan Ifuscon vuonna 2013 Komin tasavallassa Syktyvkarissa. Komilaisillahan on jo pitkät perinteet Ifuscojen järjestämisestä. Ensimmäinen Venäjällä järjestetty Ifuscohan pidettiin nimenomaan Syktyvkarissa vuonna 1999 ja neljä vuotta myöhemmin, vuonna 2003, palasi Ifusco jälleen komien luo. Tästäkin on kulunut jo kymmenisen vuotta. Ilmiselvästi aika antaa kunnia järjestää Ifusco komilaisille, vaikka toki hienoa olisi nähdä konferenssi järjestettävän uusissa paikoissa. Oli miten oli – Ifuscossa tavataan!

JAAKKO HELKE, NORMAN LANGERAK

Budapestin IFUSCOn avajaiset.
Kuva: Ildikó Nagy

Kuolleita sukulaisia muistellen – kuolleiden uralilaisten kielten muistopäivä 20. syyskuuta

Kahdettakymmenettä syyskuuta voi pitää suomalais-ugrilaiselle maailmalle jotakuinkin merkittävänä päivänä. Samoina aikoina kun Neuvostoliitto alkoi vähitellen näyttää siirtymistään historiankirjoihin ja Neuvostoliiton alueella puhuttujen uralilaisten kielten puhujat saivat hieman enemmän tilaa hengittää, kuoli kaukana Uralin takana viimeinen kamassin kielen puhuja, **Klavdija Plotnikova**. Kamassi ei ole suinkaan ainoa sammunut uralilainen kieli – ovathan historiankirjat täynnä nimiä kuten keminsaame ja merja – mutta toisin kuin kauan sitten kadonneista kielistä tiedetään kamassista tarkkaan, milloin sen viimeinen puhuja kuoli.

Siten kamassin kieli on muuttunut kaikkien kuolleiden uralilaisten kielten symboliksi, joten syksyllä 2011 päätti pieni viiden sukukansa-aktiivin joukko pitää pienimuotoisen tilaisuuden näiden kuolleiden sukukieltemme muistoksi. Sinä syksyisenä iltana pieni käveli hiljainen joukko kynttilöineen Uuden ylioppilastalon edestä Senaatintorille. Aleksanterinkadulla pysähtyi raitiovaunu päästääkseen kulkueen ylittämään tien. Tuomiokirkon edessä illan pimeydessä laskettiin kynttilät ja pidettiin hetken hiljaisuus. Jotkut turistit ottivat valokuvia. Palattiin Sukukansavaliokunnan huoneelle ja päätettiin jatkaa perinnettä.

Seuraavana vuonna tapahtumaa oli mainostettu laajemmin ja kiinnostuneille järjestettiin tilaisuus Uudelle ylioppilastalolle, jossa keskusteltiin kuolleista kielistä. Paikalle saapui tällä kertaa noin kolmisenkymmentä kiinnostunutta, jotka kävelivät keskustelutilaisuuden päätteeksi hiljaisessa kulkueessa pitkin Mannerheimintietä myös kamassia tutkineen fennougristiikan suurmiehen, **M. A. Castrénin**, patsaalle, jossa parin puheen jälkeen laskettiin kynttilät patsaan reunalle.

Muistutukseksi uralilaisten kielten uhanalaisuudesta muisteltiin kiitos sosiaalisten medioiden ja suomalais-ugrilaisen maailman verkostojen myös muualla suomalais-ugrilaisessa maailmassa kuolleita uralilaisia kieliä. Vaikkei uhkakuvien maalaaminen liene aina konstruktiivisin saada huomiota asioihin, on kielten kuolevaisuus kuitenkin muistuttamassa meitä siitä, miksi on tärkeää toimia uhanalaisten uralilaisten kielten säilymisen puolesta.

NORMAN LANGERAK

Kuva: Helga Siljander

MAFUN on saanut suomalais-ugrilaiset kansat lähemmäksi YK:ta

Suomalais-ugrilaisten kansojen nuorten liitto MAFUN järjesti ensimmäisen suomalais-ugrilaisten kansojen ja suomalais-ugrilaisen liikkeen avoimen esittelytapahtuman YK:n päämajassa New Yorkissa. Erikoistapahtuma «Euraasian suomalais-ugrilaiset kansat – yhdessä tuhansien vuosien jälkeen» pidettiin YK:n Alkuperäiskansojen pysyvän foorumin 11.:n session yhteydessä. Diplomaateille, foorumin jäsenille ja maailman alkuperäiskansojen edustajille esiteltiin suomalais-ugrilaisen liikkeen vaiheita ja sen perustamisen edellytyksiä sekä suomalais-ugrilaisten kansojen nykykulttuuria.

Tapahtuman avasi Viron entisen presidentin **Lennart Meren** 1960-luvulla ohjaaman Vesilinnun kansa -elokuvan näytös. Sitten MAFUNin puheenjohtaja **Vasilij Nemetškin** esitteli yleisölle suomalais-ugrilaisen järjestöliikkeen rakenteen, tavoitteet ja periaatteet.

Järjestäjät painottivat tapahtumassa suomalais-ugrilaisen nykykulttuurin näkyviä hahmoja ja ilmiöitä. Kutsuvieraat saivat nauttia Euroviisut-laulukilpailun udmurttilaisen osallistujabändin **Buranovon Babuškat** viedeoesiintymisestä. Lisäksi tapahtumassa kuunneltiin mordvalaisen folkloreyhtyeen Tooraman ersänkielistä laulua ja epävirallista Revontuletnimistä nuorisohymniä saamen, mansin, udmurtin, inkeroisen ja viron kielillä.

Melkoinen sarja merkittäviä suomalais-ugrilaisia urheilijoita, muusikkoja ja kirjailijoita esiteltiin YK:n lavalta hyvin kirjavalle yleisölle. Hahmojen keskuudessa oli hantilainen kirjailija, Nobel-ehdokkaana ollut **Eremei Aipin**, mordvalainen säveltäjä **Nina Košeleva**, mansilainen nyrkkeilyn maailmanmestari **Ruslan Provodnikov** ja monet muut. Merkittävänä kulttuuri-ilmiönä esiteltiin Kalevala-eepokseen pohjautuvaa Koirien Kalevala -teatteriesitystä karjalankielisen Ciciliusku-nukketeatterin tulkitsemana. Yleisö inspiroitui myös karjalankielisen räpin syntymisestä.

YK:n sivutapahtuman vetäjä, MAFUNin hallituksen virolainen jäsen **Oliver Loode** ei kiinnittänyt yleisön huomiota oman kansansa huomattaviin edustajiin, vaikka niitä tietenkin on riittävästi. Sen sijaan Oliver muistutti, että yksi nykyaikaisen kommunikaation tärkeimpiä edistyksiä, kaikkien käytettävissä oleva Skype on juuri virolaisten keksintöjä. Se, miten suomalais-ugrilaiset osaavat käyttää omia teknologioitaan, ymmärretiin heti, kun YK:n salin suureen näyttämöön Skypen välityksellä ilmestyi MAFUNin varapuheenjohtaja, suomalaisen Sukukansojen ystävät ry-järjestön edustaja **Sampsa Holopainen** ja iso joukko Tartossa Virossa pidetyn XXVIII Suomalais-ugrilaisen opiskelijakonferenssin (IFUSCOn) osallistujia. Suuresta aikaerosta huolimatta nuoret tutkijat tervehtivät omilla äidinkielillään New Yorkissa istuvaa yleisöä ja toivottivat YK:n alkuperäiskansojen pysyvälle foorumille menestystä.

ALEKSEJ TSYKAREV

Sukukansojen ystävien hallitus ja suomalais-ugrilaisia suunnittelijoita Kulttuurien museossa.Kuva: Marija Launonena

Sukukansojen ystävät ry on aktivoitunut jälleen

Muutaman vuoden ajan hiljaiseloa viettänyt järjestö on vuoden 2011 alusta taas ryhtynyt toimimaan sukukansatietouden levittämisen ja suomalais-ugrilaisiin kansoihin liittyvän toiminnan puolesta.

Sukukansojen ystävät ry on kaikenlaiseen suomalais-ugrilaisiin kansoihin liittyvään toimintaan keskittyvä järjestö, jonka toimintaan on perinteisesti kuulunut sukukansatietouden levittäminen Suomessa, sukukansoihin liittyvien tapahtumien järjestäminen ja yhteyksien luominen sekä ylläpitäminen Suomen ja sukukansa-alueiden kansalaisjärjestöjen ja toimijoiden välillä. Yhdistys on myös toiminut Suomalais-ugrilaisten kansojen nuorten liiton MAFUNin edustajana Suomessa. Aiemmin aktiivisesti Suomessa toiminut ja MAFUNin toimintaan eri puolilla suomalais-ugrilaista maailmaa osallistunut järjestö on kuitenkin viime vuodet viettänyt hiljaiseloa ja ollut olemassa käytännössä vain paperilla. Yhdistys oli vuonna 2010 jo lakkauttamisen partaalla, mutta Helsingin sukukansatoimijoiden keskuudessa nähtiin kuitenkin tarpeellisena pitää Sukukansojen ystävät elämän kirjoissa. Samalla kuitenkin pidettiin tärkeänä yhdistyksen toiminnan lisäämistä, sillä järjestön ylläpitäminen ainoastaan puolikuolleena ei tuntunut järkevältä.

Joulukuussa 2010 pidetyssä vuosikokouksessa järjestön puheenjohtajaksi vuodelle 2011 valittiin **Niko Partanen**, varapuheenjohtajaksi **Kirsi Hafeez** ja hallituksen muiksi jäseniksi **Sampsa Holopainen** ja **Juha Kuokkala,** joka toimii myös yhdistyksen taloudenhoitajana. Saman vuoden tammikuussa **Kimmo E. Laine** nimettiin yhdistyksen Itä-Suomen asiamieheksi oikeutenaan hankkia yhdistykselle henkilöjäseniä. Vuoden 2011 vuosikokouksessa kesäkuussa valittiin hallitukseen edellisten toimijoiden lisäksi **Alexandra Kellner**, **Markus Juutinen** ja **Norman Langerak** sekä varajäseneksi **Tuomas Koukkari**. Puheenjohtajisto säilyi ennallaan.

Pienistä piireistä ja toimijoiden toistaiseksi melko vähäisestä määrästä johtuen on SuY toiminut hyvin läheisesti HYY:n sukukansavaliokunnan kanssa. Yhteistyö tarjoaa hyviä synergiaetuja, mutta tavoitteena on estää yhdistyksen toiminnan ajautumista liian pääkaupunkikeskeiseksi – tarkoitus on levittää toimintaa myös muualle Suomeen, ja toiveissa on yhteistyö eri puolilla Suomea toimivien suomalais-ugrilaisiin kansoihin liittyvien järjestöjen kanssa. Huhtikuussa 2011 Sukukansojen ystävät ja sukukansavaliokunta järjestivät yhteistyössä Suomalais-ugrilaiset vähemmistökansat tänään -seminaarin, jossa keskusteltiin suomalais-ugrilaisen järjestötoiminnan näkökulmista, vähemmistökansojen ja -kielten tilanteista sekä valmistautumisesta Suomalais-ugrilaisten kansojen kuudenteen maailmankongressiin, joka järjestetään Unkarissa syyskuussa 2012.

Yhdistys on vuonna 2011 jatkanut aiempina vuosina hyvällä menestyksellä toteutettua kouluprojektia, jonka puitteissa sukukansa-aktiivit käyvät kouluissa eri puolella Suomea kertomassa suomalais-ugrilaisista kielistä ja kansoista. Järjestön aktiivit ovat käyneet ulkomailla oleskelun puitteissa kouluissa myös Kominmaalla, Hanti-Mansiassa sekä Unkarissa.

Suunnitteilla on myös yhteistyöhanke jollakin Venäjän suomalais-ugrilaisista alueista toimivan nuorisojärjestön kanssa. Erityisesti komilaisten järjestöjen kanssa on suunniteltu yhteistä toimintaa. Sukukansojen ystävät on myös jälleen aktivoitunut MAFUN-yhteistyössä ja ollut edustettuna liiton kongressissa Saranskissa elokuussa 2011 sekä sittemmin liiton hallituksessa ja sen kokouksissa. Lisäksi yhdistys oli yhteistyökumppanina U-Pööre-nimisen kansalaisjärjestön Tallinnassa lokakuussa 2011 järjestämässä suomalais-ugrilaisessa brändikonferenssissa.

Lisäksi yhdistyksen tällä hetkellä varsin vaatimattomien nettisivujen päivittämiseen ja uudistamiseen on tartuttu innolla, ja tavoitteena onkin tehdä niistä hyödyllinen ja kansantajuinen suomalais-ugrilainen tietopankki. Nettisivuille tulee tietoa järjestön toiminnasta, kuten edellä mainituista projekteista niiden edetessä.

Yhdistyksen toiminnan ylläpitämisen kannalta olisi toivottavaa saada lisää aktiivisia jäseniä ja toimijoita yhdistykseen. Niin yksittäiset henkilöt kuin järjestötkin ovat tervetulleita mukaan! Lisätietoa saa ottamalla yhteyttä sähköpostitse (yhteystiedot alla). Sähköpostitse voi myös tilata Sukukansojen ystävät esittelemään suomalais-ugrilaisia kieliä ja kansoja kouluun, kansalaisopistoon tai muuhun tilaisuuteen.

SAMPSA HOLOPAINEN

sukukansojenystavat@mafun.org
http://sukukansat.mafun.org/

Jäsenmaksu henkilöjäseniltä 7 euroa/vuosi, yhdistysjäseniltä 35 euroa.
Jäseneksi voi liittyä maksamalla jäsenmaksun tilille nro 405510-2174623. Kirjoita viestikohtaan "Jäsenmaksu" ja oma nimesi.
Yhdistyksen sähköpostilistalle voi liittyä lähettämällä viestin "subscribe su-su" osoitteeseen majordomo@helsinki.fi.

U-Pööre-järjestön puheenjohtaja Oliver Loode ja mansilainen nyrkkeilijä Ruslan Provodnikov brändikonferenssissa Tallinnassa.

Auringonlasku Balaton-järvellä. Kuva: Norman Langerak

5.–7.9.2012

Siófokin ylilyönti

Suomalais-ugrilaisten kansojen maailmankongressi sai vuonna 2008 Hanti-Mansijskissa järjestetyn maailmankongressin jälkeen tänä vuonna hieman unkarilaista sävyä Balatonin rannalla sijaitsevassa Siófokin kaupungissa.

Maailmankongressi järjestetään neljän vuoden välein eri suomalais-ugrilaisilla alueilla. Ensimmäinen kongressi järjestettiin vuonna 1992 Komin tasavallan pääkaupungissa Syktyvkarissa, jonka jälkeen kongressia on isännöinyt Budapest, Hensinki, Tallinna ja edellä mainittu Ural-vuoriston takana sijaitseva Hanti-Mansijsk.

Kuten aiempinakin vuosina saapui kongressiin suomalais-ugrilaisia sankoin joukoin. Yhteensä osallistujia oli yli viisisataa, niiden lisäksi paikalle löysi kunniavieraita sekä lehdistöä. Suomalainen lehdistö oli kuitenkin huonosti edustettu. Ei vaikuta suomalaisia kiinnostavan suomalais-ugrilainen tapahtuma, saattaa viestiä ajan hengestä. Tästä huolimatta edusti Suomea Siófokissa parikymmentä valtuutettua ja saman verran tarkkailijoita, pääosin erilaisten suomalais-ugrilaista asiaa ajavien kansalaisjärjestöjen edustajia, toisin kuin monien Venäjältä tulleet valtuuskuntien edustajat jotka olivat lähinnä kyseisen kansan etuja ajavista järjestöistä.

Maailmankongressi järjestettiin näyttävässä hotellissa, jossa oli kaikki virallinen ohjelma ja jonne itse valtuutetut oli majoitettu. Monien valtuuskuntien tarkkailijat sen sijaan majoitettiin huokeampiin siófokilaisiin hotelleihin, josta nämä kuljetettiin joka aamu seuraamaan virallisen ohjelman kulkua. Puitteet olivat näyttäviä, ei tosin aivan yhtä näyttäviä kuin vuonna 1996, kun viime kerran tapahtuman isäntämaana oli Unkari – silloisen kongressin yhteisistunto järjestettiin Unkarin Parlamentissa, joka monien mittapuiden mukaan selvästi päihittää Balatonin rannan hotellin. Kuitenkaan kongressin sisällön pitäisi olla ulkokuorta tärkeämpi asia, muutenhan koko tapahtuman voisi käsittää ajan ja varojen tuhlauksena, jona tietyt suomalais-ugrilaisesta aatteesta vähemmän innostuneet tahot tätä maailmankongressia muutenkin jo pitävät.

Kongressin päämääränä on alun perin ollut uralilaisten kansojen yhteistyön edistäminen, kulttuurin ja kielen säilyttäminen ja elvyttäminen sekä alkuperäiskansojen oikeuksien puolustaminen. Vuonna 1992 kongressi määriteltiin ei-poliittiseksi foorumiksi, joka ei kuitenkaan ole estänyt sitä, että valtiolliset elimet ovat yleensä pääjärjestäjinä ja pääasiallisina valtuuskuntien muodostajina, ja että alueiden poliitikoilla ja virkamiehillä on monissa valtuuskunnissa merkittävä asia kansalaisjärjestöaktiivien kustannuksella. Samoin kongressi toimii toisinaan kansainvälisen poliittisen piikittelyn areenana kuten on saatu nähdä vuoden 2008 kongressissa, jossa Viron presidentti **Toomas Hendrik Ilves** marssi ulos Venäjän duuman edustajan arvosteltua Viron venäläisten kohtelua vaikka samoihin aikoihin EU oli arvostellut Venäjää marin kansan sorrosta. Vaikka Siófokissa kukaan ei näkynyt marssivan ulos istunnoista, oli myös tällä kertaa ilmiselvää, että eri puolilla suomalais-ugrilaista maailmaa vallitsevat eri tulkinnat historiasta ja siitä, miten suomalais-ugrilaisia kansoja voisi tukea. Samalla kun Venäjää edustava kulttuuriministeri **Vladimir Medinski** haukkui kielipesät argumentoiden, ettei pidä laatia sääntöjä kansojen suojelemista varten, koska se loisi velvollisuuksia, sekä muistuttaen, että Venäjä ei ole milloinkaan lakkauttanut vähemmistökansojen kulttuurilaitosten, kuten teattereiden tukemista (lausahdus, jonka todenperäisyys on tulkinnanvarainen), otti Ilves kantaa siihen, ettei pidä antaa talouden nimissä uhrata vähemmistöjen oikeuksia, ja että maailman demokraattinen osa jo kauan sitten on ymmärtänyt, että vaikka puhtaasti taloudellisesta näkökulmasta pienet kielet kannattaisi korvata jollain maailmankielellä, tämä olisi suuri kulttuurinen menetys sivistyneelle maailmalle. Unkarin presidentti **János Áder** puhui siitä, että unkarilaisten, joiden identiteetti liittyy voimakkaasti kieleen, pitäisi tukea säilymisestään kamppailevia kielisukulaisiaan. Suomen presidentti **Sauli Niinistö** puolestaan muistutti Suomen monikielistä yhteiskuntaa ja mainitsi, että seuraava kongressi pidettäisiin vuonna 2016 Suomessa.

Juhlallisten avauspuheiden jälkeen ohjelma jatkui kaikkien kahdenkymmenenneljän valtuuskunnan tervehdyksillä, joita kuunnellessa vierähti ensimmäinen päivä. Kongressin toinen päivä oli varattu erilaisia aihepiirejä käsittelevien sektioiden työskentelyyn, joka enimmäkseen tarkoitti sitä, että kuunneltiin kymmenen minuutin esitelmiä esitelmien perään, joita ei seurannut liiempi keskustelu. Tämän työn perusteella laadittiin sektioittain ehdotukset päätöslauselmaa varten. Ensimmäistä kertaa Suomalais-ugrilaisten kansojen maailmankongressin historiassa oli Siófokissa Suomalais-ugrilaisten kansojen nuorten liitolla, MAFUN:illa suurempi rooli kuin aiemmin. Toisin kuin aiemmin, sallittiin MAFUN:in järjestää nuorisoasioita käsittelevä pyöreä pöytä, jonka tarkoituksena oli edistää vapaata keskustelua, mutta joka neuvostonostalgisiin tapoihin pinttyneen johdon ansiosta ei saavuttanut kaavailtuja tuloksia. Kaksi vuosikymmentä suurilta osin samalla kokoonpanolla ja aina suljettujen ovien takana toimineen maailankongressin konsultaatiokomitean myönnytys nuorisoa kohtaan saattaa kuitenkin olla askel eteenpäin kohti vanhojen rakenteiden uudistamista.

Kuudennen suomalais-ugrilaisten kansojen maailmankongressin suurin anti oli varmasti eri kansojen edustajien tapaaminen kauniissa Siófokissa nauttien unkarilaisesta loppukesästä tavaten vanhoja ystäviä ja solmien uusia tuttavuuksia. Kuten kongressin aikanakin jo kerran pari kuuli sanottavan, ei maailmankongressi, jonka tarkoituksena on edistää yhteistyötä ja puolustaa oikeuksia kieleen ja kulttuuriin, ole oikea paikka puhua ongelmista tai yrittää luoda velvoitteita valtioille, jotta ne tekisivät jotain näiden asioiden eteen. Tällainen toiminta ei auttaisi kansainvälistä yhteistyötä ja pahimmillaan tulehduttaisi suhteita.

Vaikka kongressi pidettiin Unkarissa ja virallisen ohjelman ulkopuolella saattoi kuulla mitä ihanimpaa suomalais-ugrilaisten kielten kirjoa, olivat kongressin kaksi virallista työkieltä ehdottomasti englanti ja venäjä. Siinä ilmiselvä esimerkki kongressin aikana useaan otteeseen esille tulleesta nykytilanteesta, jossa suomalais-ugrilaisia kieliä ei sovi käyttää vakavassa keskustelussa. O tempora o mores!

NORMAN LANGERAK

Kirjoittaja oli läsnä osana suomalaista valtuuskuntaa.

Artikkeli on ilmestynyt aiemmin syksyn 2012 Suomi-Unkari Seuran lehdessä.

MAFUNin X. kongressi Saranskissa 1.-3.8.2011

Suomalais-ugrilaisten kansojen nuorten liiton MAFUNin kongressiin Mordovian tasavallan pääkaupungissa Saranskissa osallistuivat Suomen delegaatteina **Sampsa Holopainen** (HYYn sukukansavaliokunnan varapuheenjohtaja, Sukukansojen ystävät ry:n hallituksen jäsen) ja Norman Langerak (HYYn sukukansavaliokunnan puheenjohtaja, Sukukansojen ystävät ry:n hallituksen jäsen). MAFUNin puheenjohtaja **Aleksei Tsykarev** ja hallituksen jäsen **Svetlana Kol'tšurina** olivat useaan otteeseen painottaneet kongressin suomalaisedustuksen tärkeyttä ja ilmaisseet halunsa saada suomalaisedustusta myös järjestön hallitukseen. Suomesta paikalla olivat varsinaisten delegaattien lisäksi paikalla Suomi-Venäjä-Seuran Itä-Suomen piirin toiminnanjohtaja **Tiina Ynnilä** sekä Suomen Moskovan-suurlähetystön korkeakouluharjoittelija **Sari Nevala**.

Käytännön järjestelyt kongressissa oli sinänsä hoidettu ihan mallikkaasti, mutta venäjää taitamattomille ulkomaisille vieraille, tässä tapauksessa lähinnä osalle suomalaisdelegaatiota, olisi pitänyt järjestää kunnollinen tulkkaus. Paikalla oli nyt suomenkielentaitoisia mordvalaistyttöjä, jotka eivät kuitenkaan olleet ammattitulkkeja. Näin ainakin Holopaiselta jäi ymmärtämättä hyvin suuri osa siitä, mistä kongressissa puhuttiin. Esimerkiksi työryhmissä tehty pohdinta olisi voinut antaa hyviä virikkeitä uusiin yhteistyöhankkeisiin, mutta Holopaiselle tulkattiin kieli-, kulttuuri- ja koulutustyöryhmässä ainoastaan hänen itse pitämänsä esitys suomalaisista sukukansajärjestöistä.

Kongressista tuli myös harmillisen vähän tietoa etukäteen, vaikka jo joulukuussa 2010 suomalaisille tiedotettiin, että se järjestetään elokuussa Saranskissa. Täsmällisempi tiedotus ohjelmasta ja käytännön järjestelyistä olisi auttanut suomalaisdelegaatteja valmistautumaan paremmin esimerkiksi esitelmien osalta.

Kongressissa valittiin liitolle uusi hallitus, puheenjohtaja ja nyt ensimmäistä kertaa myös kaksi varapuheenjohtajaa. Puheenjohtajan virkaan oli ehdolla kaksi henkilöä, mordvalainen Vasilij Nemetškin ja komipermjakkilainen Svetlana Kol'tšurina. Puheenjohtajavaalin voitti lopulta Nemetškin. Kongressijärjestelyistä huomasi selkeästi, että Mordovian hallinto piti tärkeänä MAFUNin ”päämajan” saamista alueelle, ja Nemetškinin puheenjohtajuuteen oli satsattu näkyvästi. Vaalit olisi voitu taatusti hoitaa myös tyylikkäämmällä tavalla, sillä nyt ne olivat avoimet – äänestystavasta kyllä äänestettiin, ja avoin äänestys voitti. Pohjoismaan asukkaasta tuntuu erikoiselta, ettei henkilövaali ole suljettu lippuäänestys, mutta kongressiin tarkkailijana osallistunut pitkän linjan marilaisaktivisti **Vasilij Petrov** puolusti avointa äänestystä sillä, että lippuäänestyksessä voi tuottaa ylimääräisiä lippuja ja täten manipuloida tulosta. Myöhemmin väistynyt puheenjohtaja Tsikarev kyllä kertoi Holopaiselle, että äänestysliput oli tehty etukäteen eikä vilppivaaraa olisi ollut.

Mordovian tasavallan hallinnon paikalla olo ja tukipuheet Nemetškinille kuitenkin varmasti vaikuttivat venä(jä)läisdelegaattien äänestysmotivaatioon. Kolchurinalle ei kukaan tukipuheita pitänyt. Länsimaisittain katsottuna tuntuu myös typerältä, että vielä viime hetkellä ennen äänestystä sekä kandidaateilla että tukijoilla oli mahdollisuus propagoida.

Sinänsä Nemetškinin puheenjohtajuus ei ole huono asia, ja Mordovian hallinto tuntuu olevan hyvin innokas tukemaan MAFUNia.Tässä on sekä hyvät että huonot puolensa; resurssit ovat toki tervetulleita mutta täytyy varoa, ettei liitto ajaudu riippuvaiseksi hallinnosta. Kol'tšurina on tunnetusti kriittisimpiä MAFUN-aktiiveja, joka mm. huhtikuussa 2011 Helsingissä järjestetyssä Suomalais-ugrilaiset vähemmistökansat tänään -seminaarissa esitti venäläisittäin harvinaisen suorasukaista arvostelua Venäjän vähemmistökielitilannetta kohtaan. Tämän takia suomalaidelegaation äänet menivät Kol'tšurinalle.

Vaalit selkeästi hävinnyt Kol'tšurina valittiin kuitenkin MAFUNin ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi. Toiseksi varapuheenjohtajaksi, vastuualueinaan Suomi, Viro ja Unkari, valittiin Sampsa Holopainen. Suomalaiset sukukansajärjestöt sopivat, että koska MAFUNin hallitukseen mahtuu kultakin alueelta vain yksi edustaja, hoidetaan varapuheenjohtajuusasioita suomalaiseen tyyliin porukalla, ja päätetään asioista järjestöjen kokouksissa. Suomen järjestökentällä ollaan tyytyväisiä tilanteeseen, jossa MAFUNin johtoportaaseen saadaan muutakin kuin

Kongressin istunnot pidettiin kansallisteatterissa. Kuva: Flóra Hatváni

MAFUNin hallitus 2011–2013

Puheenjohtaja
Vasilij Nemetškin (Mordovian tasavalta)
Varapuheenjohtaja, järjestöasiat
Svetlana Kol'tšurina (Permin aluepiiri)
Varapuheenjohtaja, kansainväliset asiat
Sampsa Holopainen (Suomi)

Margarita Beženutsa (Jamalin nenetsien autonominen piirikunta)
Natalja Tšalanova (Komin tasavalta)
Jelena Ivanova (Marin tasavalta)
Alevtina Karpova (Baškortostanin tasavalta)
Anna Katlamina (Moskovan kaupunki)
Oliver Loode (Viro)
Julija Nikitina (Udmurtian tasavalta)
Natalja Pellinen (Karjalan tasavalta; helmikuusta 2012 alkaen)
Irina Smirnova (Pietarin kaupunki)
Anna Turitševa (Tverin alue)
Olga Vlasova (Hantien ja mansien autonominen piirikunta)

venäläisedustusta. Nyt hallituksen jäsenten joukossa on pitkästä aikaa myös virolainen, **Oliver Loode**, mikä on myös positiivinen asia ja antaa mahdollisuuksia suomalaisten ja virolaisten sukukansajärjestöjen yhteistyön syventämiselle.

Unkarilaisten passiivisuudesta johtuen ei näiltä edustusta liiton hallitukseen saatu, vaikka Holopainen ja Langerak yrittivät ennen kongressia turhaan aktivoida tuntemiaan unkarilaisia sukukielten opiskelijoita. Unkarilaisten saaminen mukaan MAFUN-yhteistyöhön on kuitenkin tärkeä tehtävä, eikä yrityksestä saada unkarilaista edustajaa MAFUNin hallitukseen ole luovuttu. Sama koskee myös saamelaisia, joiden aktivoimista suomalais-ugrilaiseen yhteistyöhön pidetään tärkeänä sekä Suomessa että MAFUNin venäläjäläisten keskuudessa. Myös MAFUNin kontakteja meänkielisiin, kveeneihin ja liiviläisiin on tarkoitus kehittää.

Tavoitteena olisi ollut saada hallitukseen varapuheenjohtajan lisäksi myös toinen suomalainen, mutta MAFUNin säännöt eivät mahdollistaneet tätä. Liiton hallituksen koostumus on kuitenkin epämääräinen, sillä siinä on edustajia Moskovassa, Pietarissa ja Baškortostanissa toimivista suomalais-ugrilaisista diasporajärjestöistä, mutta viiden miljoonan asukkaan Suomesta voi olla ainoastaan yksi edustaja. Hallituksessa on myös edustus ainoastaan niiltä alueilta, joissa on aktiivisia MAFUNin jäsenjärjestöjä. Niinpä esimerkiksi Jamalin nenetseillä on edustaja hallituk-

Tietoa MAFUNista

MAFUN on Suomalais-ugrilaisten kansojen nuorten liitto. Liitto perustettu vuonna 1990 suomalais-ugrilaisten nuorisojärjestöjen kattojärjestöksi. Tällä hetkellä jäsenjärjestöjä Venäjällä, Suomessa ja Virossa.

www.mafun.info

Suomen MAFUN-edustajaan voi ottaa yhteyttä Sukukansojen ystävät ry:n sähköpostiosoitteen kautta:

sukukansojenystavat@mafun.org

Kuva: Flóra Hatváni

sessa, mutta muiden alueiden nenetseillä ei. Hallitusedustus myös määräytyy nimenomaan järjestöittäin, mikä tarkoittaa sitä, että Hanti-Mansiasta on hallituksessa yksi edustaja, vaikka hantit ja mansit eivät millään mittapuulla ole pidettävissä yhtenä kansana. Tätä sekavahkoa edustustilannetta voisi yrittää jollain tapaa järkevöittää seuraavan kahden vuoden aikana.

MAFUNin seuraava kongressi vuonna 2013 päätettiin pitää Helsingissä. Tätä oli toivottu MAFUNin hallituksen taholta, ja suomalaisten aktiivien mielestä tämä on hyvä mahdollisuus saada MAFUNia muokatuksi kansainvälisempään suuntaan. Viime vuosina liitto nimittäin on käytännössä jämähtänyt ainoastaan Venäjän kansoja edustavaksi järjestöksi. Saranskin kongressin virheistä ja puutteista otetaan taatusti oppia, ja Helsingissä kongressissa huolehditaan tulkkaamisesta ja demokraattisella tavalla toteutetuista äänestyksistä. Perinteisesti MAFUNin puheenjohtaja on valittu siltä alueelta, missä viimeisin kongressi pidetään, minkä Vasilij Nemetškiniä tukevat tahot ottivat myös puheeksi ennen äänestystä; Helsingissä toivottavasti saadaan aikaan tervettä kipailua puheenjohtajavaaliin, sillä minkään ”perinteiden” mukaan ei voida johtaa kansainvälistä suomalais-ugrilaisten nuorisojärjestöjen kattojärjestöä. Missään nimessä ei ole selvää, että puheenjohtajuus vuonna 2013 tulisi suomalaisten järjestöjen osaksi, mutta voisi olla hyvä saada se välillä johonkin muualle kuin Venäjälle. Tässä tulevat kyseeseen kuitenkin myös Viro, Unkari ja saamelaisten järjestöt, jotka toivottavasti ovat silloin aktiivisempia MAFUNissa kuin tällä hetkellä.

SAMPSA HOLOPAINEN

Viron sukukansapäivät valjastettiin innostamaan suomalais-ugrilaisia kääntäjiä

Juuri itsenäistyneet Viro ja Suomi alkoivat tehdä Unkarin kanssa suomalais-ugrilaista yhteistyötä yhä tiiviimmin 1920-luvulla. Yhtenä keinona yhteisen suomalais-ugrilaisen identiteetin vahvistamiseksi alettiin järjestää näissä maissa sukukansapäiviä. Virossa niitä alettiin järjestää vuodesta 1929 lähtien. Vuonna 1931 Helsingissä pidetyssä IV suomalais-ugrilaisessa kulttuurikongressissa päätettiin järjestää sukukansapäivät Suomessa, Virossa ja Unkarissa joka vuosi lokakuun kolmantena viikonloppuna. Neuvostoliiton valtaan joutuneessa Virossa päiviä ei voitu enää järjestää. Uudelleen perinne elvytettiin vuonna 1988. Nykyään Viron sukukansapäivät kestävät kokonaisen viikon. Suomen, Unkarin ja Viron lisäksi viime vuosina myös Venäjällä on alettu järjestää samaan aikaan suomalais-ugrilaisia tapahtumia.

Virossa sukukansapäivien järjestämisestä vastaa Fenno-Ugria. Se on Viron sukukansatahojen kattojärjestö. Alun perin se perustettiin vuonna 1927 ja sen toiminta käynnistettiin uudelleen 1991.

Fenno-Ugria muun muassa koordinoi sukukansatyötä, hoitaa tiedonvälitystä eri sukukansajärjestöjen välillä ja tekee sukukansoja tunnetuksi Virossa. Sukukansapäivät on Viron suurin suomalais-ugrilainen tapahtumasarja, jonka pääjärjestäjänä Fenno-Ugria on toiminut uudelleenperustamisestaan lähtien. Sukukansapäivien päätapahtumat on perinteisesti järjestetty Tallinnassa ja Tartossa, mutta tapahtumia järjestetään lukuisilla muillakin paikkakunnilla. Perinteisesti sitä vietetään myös kouluissa eri tavoin. Vuonna 1989 sukukansapäivillä alkoi suomen- ja unkarinkielisten jumalanpalvelusten pitämisen perinne. Seuraavana vuonna oli mukana ensi kertaa Venäjällä asuvien sukukansojen edustajia. Alkuaikoina pyrittiin tietoisesti vaalimaan sukukansapäivien perinteitä. Vuoden 1993 päivillä alkoi perinne eri puolilla Viroa kiertävästä suuresta sukukansakonsertista. Jotain uuttakin on vuosien varrella aina keksitty. On ollut esimerkiksi suomalais-ugrilaisten kansallisten ruokien viikko ravintoloissa. Parina vuonna tapahtumat ovat keskittyneet johonkin tiettyyn sukukansaan, vuonna -96 unkarilaisiin ja -97 liiviläisiin.

Vuonna -98 Venäjällä äkillisesti romahtanut talous aiheutti suuria muutoksia ohjelmaan; kutsutuista

ryhmistä vain musiikkiyhtye Toorama pääsi paikalle, mutta se tulikin heti hyvin kuuluisaksi. Vuoden -99 tammikuussa pidettiin erikseen Viron kielen instituutissa konferenssi sukukansapäivien 70-vuotisjuhlavuoden kunniaksi. Konferenssissa Suomen, Viron ja Unkarin edustajat mm. esittelivät oman maansa sukukansapäiväperinteitä. Vuoden 2002 sukukansapäivät nimettiin juuri kuolleen **Vladimir Romaškinin** (**Jovlan Olo**) kunniaksi. Hän oli Virossa hyvin suositun mordvalaisyhtyeen Tooraman johtaja. Sukukansapäivillä on aina ollut keskeisellä sijalla sukukansamusiikki. Kutsutut yhtyeet ovat vaihdelleet yleensä vuosittain ja siten esitelleet aina jotain uutta sukukansojen musiikista virolaiselle yleisölle. Usein ohjelmaan on sisältynyt näyttelyitä, esim. etnofuturistisesta nykytaiteesta tai kansallispuvuista.

Vuonna 2009 Viron sukukansapäivät järjestettiin 12.-18. lokakuuta. Ohjelmassa olivat perinteisesti kiertävät suurkonsertit. Ne järjestettiin kolmella paikkakunnalla: Tarton yliopiston juhlasalissa, Viljandin Kansanmusiikkiaitassa ja viimeinen, taukoineen lähes viisituntinen juhlakonsertti 17.10. Tallinnassa Piritan Kukkapaviljongissa. Tartossa esiintyivät karjalainen yhtye Sattuma, udmurttiyhtye Burangurt Peśanajjos, marilainen Tumo, unkarilainen Buda Folk Band, suomalainen Aaveet-yhtye, setolainen miestenkuoro Liinatsuraq sekä tarttolainen kansanmuusikko **Anno Int**. Lähes samat esiintyivät Viljandissakin, mutta Tallinnan loppukonsertissa esiintyivät edellä mainituista neljä ensimmäistä ja lisäksi Suomesta karjalaista musiikkia soittava Burlakat, Norjasta saamelaismusiikkia soittava Fádnu sekä mordvalaisyhtye Sjatko. Konserteissa sekä monissa kirjallisuusilloissakin esiintyi **Kucyran Juri** šamanistisilla rumpuperformansseillaan. Yleensä sukukansapäivien ohjelma on ollut kokonaan maksutonta, mutta nyt ainakin muutamassa suurimmissa konserteissa oli pieni 25 kroonin pääsymaksu, joka meni **Lennart Meren** Vesilinnun kansa -rahaston hyväksi. Konserteissa oli kuitenkin runsaasti yleisöä. Pienimuotoisempia olivat marilainen ja unkarilainen tanssi-ilta. Järjestäjien elämisestä ajan hermolla kuvaa jo esiintyjien valinta. Esimerkiksi em. Burangurtin udmurttimummojen erittäin perinteistä kansanmusiikkia ja rokkaavampia lauluja yhdistävä yhtye on tullut lyhyessä ajassa hyvin suosituksi eri maissa. Facebookissa on perustettu sille faniklubikin (Buranovskije Babuški). Tämä yhtye sijoittui vuoden 2010 Venäjän euroviisukarsinnoissa yleisöäänestyksen perusteella kolmanneksi! Moni oli sitä mieltä, että euroviisuissa udmurttimummojen kappale olisi menestynyt paremmin kuin valituksi tullut Venäjän edustuskappale. [Tämä artikkeli olikin kirjoitettu ennen vuoden 2012 euroviisuja, joissa nämä samat mummot menestyivät ihan hyvin! Eli oikeassa olivat!] Tartossa oli 13.-16.10 jo perinteiset VII Unkarilaisen elokuvan päivät, joilla esitettiin **Szabolcs Hajdún** ohjauksia.

Vuonna 2009 sukukansapäivillä oli jälleen keskeisessä osassa kirjallisuus ja erityisesti suomalais-ugrilainen käännöskirjallisuus. Jo vuonna 2005 sukukansapäivillä oli järjestetty **Valeri Alikovin** vuorimariksi kääntämien H. Tammsaaren novellien kokoelman esittely. Kolme vuotta sitten oli ensimmäistä kertaa sukukansapäivien yhteydessä myös kirjallisuusosio suomalais-ugrilaisen kirjailijaliiton presidentin **Arvo Valton**in aloitteesta. Tuolloin oli mukana Venäjän nuoria suomalais-ugrilaisia runoilijoita, **Nina Obrezkova** ja **Aljona Jeltsova** Komista, **Pjotr Zaharov**, **Larisa Orehova**, **Arzami Otšei** (Aleksei Arzamazov), **Larisa Mardanova** ja **Muš Nadi** (Nadežda Ptšelovodova) Udmurtiasta sekä **Vasili Krigin** Mordvasta. Heidän tuotannostaan alettiin julkaista tuolloin Virossa sarjaa, jossa runot ovat rinnan neljällä kielellä (alkukieli, viro, englanti ja venäjä). Päivien aikana esiteltiin uutuussarjaa ja luettiin siitä näytteitä yleisötilaisuuksissa. Vuonna 2008 kutsuttiin sukukansapäiville suomalais-ugrilaisia kirjallisuustieteilijöitä. Udmurtiasta tulivat **Viktor Šibanov** ja **Ljubov Fjodorova**, Komista **Tatjana Kuznetsova**, Marista **Vladimir Kozlov** ja **Leonid Burkov**, Mordvasta **Maria Malkina**. He lukivat koko viikon ajan useissa tilaisuuksissa suomalais-ugrilaisen kirjallisuuden tilasta esitelmiä sekä osallistuivat paneelikeskusteluihin Tallinnassa ja Tartossa. Yleiseksi teemaksi oli määritelty suomalais-ugrilaisen nykykirjallisuuden luonne.

Vuonna 2009 oli kirjallisuustapahtumaan kutsuttu eri maista – kääntäjiä, kustantajia sekä kirjailijoita, joiden teoksia on käännetty. Marista, Komista ja Mordvasta oli kutsuttu useita ihmisiä, mutta suuri osa heistä ei päässyt tulemaan. Osanottajajoukosta tuli varsin udmurttipainotteinen. ”Periodika”-kustantamon johtaja **Lidija Rämänen** Karjalasta ja ”Udmurtija”-kustantamon johtaja **Juri Kuznetsov** Iževskistä edustivat kustantajia. Mukana oli Nina Obrezkova Komista. Hän toimittaa www.fennougoria.ru -sivuston kirjallisuusosiota, kirjoittaa itse runoja ja on kääntänyt virolaista runoutta komiksi. Kirjailija **Albertina Ivanova** edusti yksinään Marinmaata. Hänen runojaan on ilmestynyt juuri myös suomeksi. Hänkin on kääntänyt virolaista kirjallisuutta mariksi. Runoilijat Pjotr Zaharov ja Larisa Orehova edustivat aikakauslehti Invožoa. Zaharov on myös udmurttien PEN-klubin johtaja. Klubin varajohtaja, itsekin runoilija, suomalais-ugrilaisen yhteiskielen budinosin luoja Aleksei Arzamazov (Arzami Otšei) ja Udmurtian lipun ja vaakunan tekijä, etnofuturistitaiteilija Juri Lobanov (Kucyran Juri) saapuivat myös Udmurtian delegaatiossa paikalle. Unkarilaista kirjallisuutta udmurtiksi kääntävät ja kääntämistä tutkivat udmurtit **Jelena Rodionova** ja **Olga Ignatjeva** tulivat Unkarista ja Suomesta, unkarilainen käännösprojekteja Udmurtiassa toteuttanut fennougristi **Szilárd Tóth** Tartosta. Suomesta osallistuivat myös vuorimariksi paljon suomalaista ja virolaista kirjallisuutta kääntänyt Valeri Alikov sekä udmurttien kansalliseepoksen Dorvyžyn suomeksi kääntänyt ja julkaissut **Esa-Jussi Salminen**. Ranskalaisia osallistujia oli kaksi: **Sébastien Cagnoli**, joka on kääntänyt pääasiassa komilaista kirjallisuutta ranskaksi, ja tunnettu suomalais-ugrilaisen kirjallisuuden tutkija **Eva Toulouze**.

Ensimmäisenä päivänä 13.10 oli ”Suomalais-ugrilaiset käännökset ja niiden julkaiseminen” -konferenssi Viron kansalliskirjastossa. Kääntäjät esittelivät lyhyesti omalle kielelleen käännettyä suomalais-ugrilaista kirjallisuutta, kustantajat omien kustantamoidensa toiminnasta käännöskirjallisuuden julkaisemiseksi. Szilárd Tóth kertoi Udmurtian valtionyliopistossa lehtorikaudellaan vuosina 2004-07 opiskelijoidensa kanssa käynnistämistään käännösprojekteista. Arzami Otšei esitteli kehittämänsä budinosin. Muina päivinä kirjallisuusryhmän ohjelmassa oli useita kirjallisuusiltoja kirjastoissa ja kirjakaupoissa. Yleisöä näissä ei ollut läheskään sitä määrää mitä konserteissa. Viimeisenä päivänä Tallinnan nykaikaisessa kirjakaupassa Apollossa pidetyssä tilaisuudessa vain pari kiinnostunutta jäi kuuntelemaan käännöskirjallisuuden esittelyä muuten asiakkaita täynnä olevassa kaupassa, mutta ehkä kovaäänisistä kuuluvaa esitystä kuuntelivat nekin, jotka olivat vain tutkivinaan kirjahyllyjä. Kirjallisuusiltojen nimi oli Siinsamas ja just praegu (juuri tässä ja juuri nyt), mikä oli saatu erittäin suositun virolaisen kirjailijan **Hando Runnelin** runosta. Vierailimme myös kustantamoissa. Hando Runnel itse työskentelee nykyisin kustantamossa Ilmamaa julkaisten kokonaisia sarjoja neuvostoaikana sensuroitua ja ennestään julkaisematonta virolaista kirjallisuutta. Tallinnalainen kustantamo TEA julkaisee valtavaa, 22-osaista tietosanakirjaa TEA entsüklopeedia, jota jotkut pitävät parempana kuin valtiollisen kustantamon julkaisemaa. Neljä osaa on ilmestynyt kahdessa vuodessa ja koko sarjan pitäisi olla valmis vuonna 2013. Useissa kirjapainoissakin kävimme. Viron kirjapainoissa varustus on todellakin huippumodernia. Vanhoja koneita oli vain näyttelyesineinä kirjapainojen auloissa. Kun hinnat ovat lähinnä halvahkon työvoiman takia melko huokeita

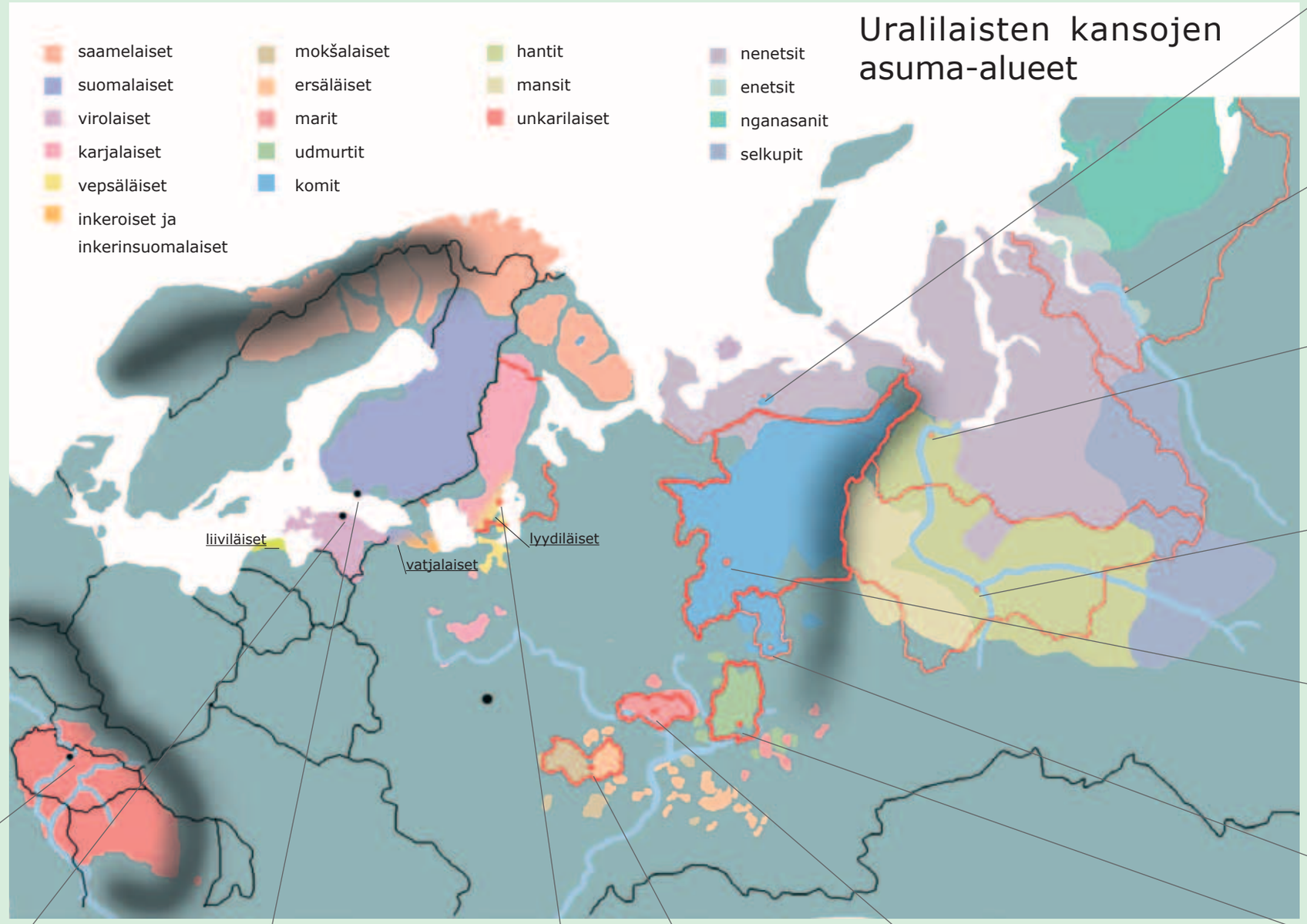

lyydiläiset

karjalaiset

saamelaiset

ersäläiset

mokšalaiset

Nenetsien autonominen piirikunta, Narjan-Mar

vepsäläiset

Taimyrin nenetsien autonominen piirikunta, Norilsk

vatjalaiset

Jamalin nenetsien autonominen piirikunta, Salehard

inkeroiset ja inkerinsuomalaiset

Hantien ja mansien autonominen alue Jugra, Hanty-Mansijsk

liiviläiset

Komin tasavalta, Syktyvkar

Unkari, Budapest

Permin komien autonominen piirikunta, Kudymkar (liitetty Permin alueeseen 2005)

Viro, Tallinna

Suomi, Helsinki

Karjalan tasavalta, Petroskoi

Mordvan tasavalta, Saran Oš

Marin tasavalta, Joškar-Ola

Udmurtian tasavalta, Ižkar

kirjapainoissa painetaan myös monia ruotsalaisia ja suomalaisia julkaisuja. Jopa Viljandin PrintBest -kirjapainossa vilisi koneista suomenkielisiä teoksia. Venäjän kanssa tehdyn yhteistyön ovat rajamuodollisuudet lähes kokonaan tukahduttaneet. Hando Runnelin lisäksi tavattiin Mathura, yksi omaleimaisimmista ja arvostetuimmista virolaisista nykyrunoilijoista, joka on saanut runsaasti vaikutteita Intiasta, Filippiineiltä ja muista kaukaisista maista runoihinsa ja kääntänyt intialaisia satuja viroksi.

Kirjallisuusosuutta sukukansapäivillä tukee Viron sukukansaohjelma. Tästä osuudesta huolehtivat Muš Nadi ja Arvo Valton. He liikkuivatkin kirjallisuusryhmämme kanssa koko sukukansapäivien ajan pikkubussilla ympäri Viroa. Fenno-Ugria huolehtii lähinnä yhteyden kutsumisesta. Tallinnassa ehdimme pistäytyä Fenno-Ugrian tiloissa, joissa tapasimme johtajan **Kadi Raudalaisen**, työntekijän **Jaak Prozesin** ja projektiassistentin **Sonja Laitisen**, joka on mm. osallistunut Fenno-Ugrian julkaisun Fenno-Ugria Teatajan viime numeroiden tekemiseen. Jaak Prozes tunnetaan sukukansapäivien pitkäaikaisena järjestäjänä ja järjestön nettisivuille hän on kirjoittanut mm. sukukansapäivien historiasta. Se, että kirjallisuusryhmä ei edustanut läheskään tasapuolisesti kaikkia suomalais-ugrilaisia kansoja, herätti ennen tapahtumaa arvosteluakin. Toisaalta on ymmärrettävää, että kun kerran käännösprojektit ovat udmurtin ja viron välillä edenneet nopeimmin Arvo Valtonin, Muš Nadin ja useiden udmurttirunoilijoiden ansiosta, udmurttirunoilijat ovat enemmän esillä. Tapahtuma perustuikin jo toteutuneiden julkaisujen varaan ja tulevan edelleen suunnittelemiseen niiden pohjalta. Virossa julkaistava suomalais-ugrilaisen käännöskirjallisuuden sarja Väikeste rahvaste suur kirjandus (Pienten kansojen suuri kirjallisuus) on vaikuttava; siinä on ilmestynyt jo toistakymmentä teosta sukukansojemme runoutta viroksi, yksin udmurttirunoilijoista noin 10 kirjaa. Suomessa on Virosta ja Unkarista jääty hieman jälkeen suomalais-ugrilaisen runouden suomentamisessa. Toisaalta Suomessa on juuri käännetty marilaisten naislyyrikoiden lisäksi myös marien suuri klassinen romaani Elnet sekä udmurttien kansalliseepos Dorvyžy, kun Virossa ja Unkarissa on keskitytty runouteen. Tapahtuman kääntäjät totesivatkin, että ei kielitaidottomalle kääntäjälle jää muuta mahdollisuutta kuin kääntää runoja, koska proosamuotoisen tekstin kääntäminen ilman alkukielen taitoa on liian työlästä. Lyhyissä runoissa on pienemmästä tekstimäärästä johtuen helpompi kääntää teksti apuneuvojen avulla tai pyytämällä joltakulta siitä käännös välikielelle, jota kääntäjä ymmärtää. Kielitaitoa on lähinnä suomalais-ugrilaisten kielten tutkijoilla. Mutta miten saada heidät kiinnostumaan kääntämisestä nykyistä laajemmin? Olisi ehkä keksittävä nykyistä parempia taloudellisia kannustimia suomalais-ugrilaisen kirjallisuuden suomentajille.

Tapahtuman isännät osoittivat omalla esimerkillään, kuinka yksikin ihminen voi saada paljon aikaan suomalais-ugrilaisen kirjallisuuden kääntämisen saralla. Kollegoiden tapaaminen, loistava monipuolinen ohjelma ja ennen kaikkea virolaisten innokkaiden kirjallisuusihmisten tapaaminen antoivat varmasti kaikille osallistujille uutta voimaa joskus väistämättä yksinäiseen puurtamiseen, mitä kääntäminen toisaalta myös on. Virolaiset isännät osoittivat myös loistavasti, että sukukansatapahtumat voivat palvella paitsi suuren yleisön viihdyttämistä myös sukukansatoiminnan virittämistä. Vuoden 2010 suomalais-ugrilaisessa kirjaillisuuskongressissa uudeksi liiton puheenjohtajaksi valittiin **Kari Sallamaa**. Toivoa sopii, että käännöskirjallisuuden konkreettinen tukeminen jatkuu mallikkaasti myös Suomen vetovuorolla, joka jatkuu ainakin vuoteen 2012 asti, jolloin seuraava kongressi on määrä järjestää Unkarissa. [Tätä kongressia ei lopulta järjestettykään Unkarissa ja viimeisimpien huhujen mukaan vuonna 2013 kongressi olisi Siperiassa. –Toimitus]

ESA-JUSSI SALMINEN

Keissä asuu pieni saamelainen?

Saamen kansa

Luin kerran saamelaiskirjan, **Elina Helanderin** ja **Kaarina Kailon** *Ei alkua ei loppua – Saamelaisten puheenvuoro*, oli muuten erittäin mukava kirja, haastattelupohjainen. Kirjassa selvitetään, että *Kuola* tulee saamen sanasta *guolle*, joka tarkoittaa kalaa. Saamelaiset olivat alun perin kalastajia, metsästäjiä ja keräilijöitä, mutta viimeisten neljän vuosisadan aikana ovat kehittäneet elinkeinoikseen myös poronhoitoa ja maanviljelyä. Ennen kotitaloudet olivat omavaraisia, mutta nykyään erikoistuneita – poronhoitajat keskittyvät lähinnä lihantuotantoon. Poronomistus on Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa yksityisomistusta, jota säädellään lailla, tarkoituksena tasapainottaa elinkeinoa ja varmistaa poronhoitajien toimeentulo, toisin sanoin poronhoitajien pysyminen poronhoitajina. Nykyään saamelaiset toimivat suomalaisten tavoin lähes missä tahansa ammateissa. Saamelaiset ovat ehkä noin 70 - 80 -tuhantinen alkuperäiskansa ja etninen eli kulttuurinen vähemmistö Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Venäjän Muurmanskin alueella. Moni saamelainen asuu Norjan, Ruotsin ja Suomen pääkaupungeissa, mutta useimmat asuttavat pääasiassa Kölivuoristoa ja Kuolan niemimaata ja ovat asuneet seudulla 1600-luvulta lähtien.

Yhteiskuntatieteissä on löydetty yleinen yhteiskunnallinen kehityskulku, jossa metsästys-keräilystä aloittavien heimojen yhteiskunnallinen kehitys usein jatkuu paimentolaisuutena ja sitten maanviljelynä ja karjanhoitona, minkä jälkeen tapahtuu kaupungistuminen. Vaikka suomalaisilla on jonkinmoinen oma valtio ja saamelaisilla ei, moni meistä tai ainakin vanhemmistamme tulee maalta – sekä suomalaiset että saamelaiset ovat vasta siirtymässä kaupunkiyhteiskuntaan. Helanderin ja Kailon kirjan mukaan saamen kieltä syrjivän siirtomaapolitiikan ansiosta moni saamelaiseksi itsensä tunnustava ei enää osaa saamea. Saamelainen kulttuuri näyttää kuitenkin kääntyneen tai kääntyvän nousuun. Norjan Finnmarkin Kautokeinossa toimii saamelainen yliopisto, joka tärkeimpänä tehtävänään kouluttaa opettajia ja toimittajia turvaamaan saamelaisten siirtyminen nykyaikaan. Myös Helsingin yliopistolla on vaihto-opiskeluohjelmia Kautokeinoon. Saamelaisen kulttuurin säilyminen olisi varmempaa, jos useampi ei-saamelainen opettelisi kielen ja kulttuurin ihan vaikka sankaritekona.

Helanderin ja Kailon kirjassa mainitaan, että saamelaisten alkuperästä on useita teorioita – saamelaiskirjailija Johan Turi kertoo teoksessaan *Kertomus saamelaisista* vuodelta 1910, ettei saamelaisten alkuperästä ole mitään todisteita. **K.B. Wiklundin** teorian mukaan vuodelta 1896 saamelaiset puhuivat alkulappia, ennen kuin joutuivat kosketuksiin itämerensuomalaisten kanssa. Tällöin olisi tapahtunut jonkinlainen kielenvaihto. Wiklundista on selvää, etteivät kieli- ja rotutekijät välttämättä viittaa samaan alkuperään. Kielenvaihto voi siis tapahtua myös ilman merkittävää väestönmuutosta. Saamen kieli kuitenkin kuuluu uralilaiseen kielikuntaan ja on itämerensuomalaisten kielten kuten karjalan ja viron jälkeen suomen lähin sukukieli. Saamen murteita, tai oikeastaan saamelaiskieliä, on yhdeksän eivätkä eteläisimmät saamelaiset ymmärtäisi pohjoissaamea, ellei pohjoissaamesta olisi ruotsin ja norjan ohella tullut monien saamelaisten yhteinen kieli.

Saamelainen tietojärjestelmä

Helanderin ja Kailon erinomainen saamelaiskirja perehdyttää meidät saamelaistietoon. Perinteisessä saamelaisessa tietojärjestelmässä tieto ei ole itseisarvo, vaan sitä käytetään työkaluna, välineenä ja sovelletaan käytännön tilanteisiin. Saamelaisittain ihmiset itse osallistuvat tiedon luomiseen ja välittämiseen. Tarinankerronnassa ja keskusteluissa totuus kerätään ja uudistetaan, minkä jälkeen se taas testataan käytännössä.

Fyysikko **Albert Einsteinin** tiedetään sanoneen, että mielikuvitus on tietoa tärkeämpää. Ihmisen erikoiskyky on keksiä uutta tietoa eikä vain opetella ulkoa ja toistaa vanhaa. Toisin kuin ulkoa opetteluun perustuvat tietojärjestelmät, perinteinen saamelainen tietojärjestelmä opettaa ihmisen ajattelemaan itse. Tavallisen tallukan ja Einsteinin merkittävin älyllinen ero ei ollut tietomäärässä, vaan tavassa käyttää tietoa.

Ei alkua ei loppua – Saamelaisten puheenvuoron tärkein opetus liittyy tapaan, jota myös Albert Einstein on menestyksekkäästi soveltanut, perinteinen saamelainen oppiminen perustuu pääasiassa havainnointiin. Monien saamelaisvanhempien lastenkasvatustapa luottaa lapsen kykyyn tehdä omia havaintoja ja johtaa johtopäätöksiä sen sijaan, että opettaisi lapsia suoraan viestimällä. Havainnot kaikesta olennaisesta tehdään järjestelmällisesti, mutta länsimaisia menetelmiä, kirjoitustapaa tai valtiollisia arvojärjestelmiä ei tarvita tiedon keräämiseen ja käsitteiden luomiseen. Olen samaa mieltä. Suora viestintä on yhtä taannuttavaa kuin muukin ulkoa opettelu – lapsi ei opi ymmärtämään mitään, hän oppii vain toistamaan ulkoa opitun.

Kirjassa tiedetään kertoa länsimaisen kulttuurin muovaamalle ihmiselle vieras asia, että ihminen on osa todellisuutta ilman, että joutuu ensin luomaan sitä. Pitkäaikainen oleskelu luonnossa ja noitamenetelmin koettu tieto saavat ihmisen tiedostamaan vastavuoroisen vaikutuksen eläinten, kivien ja muiden luontokappaleiden välillä. Saamelaisilla on myös länsimaiselle julkiselle kulttuurille ja tieteelle vierasta tietoa, jota länsimainen kulttuuri ei edes hyväksy tiedoksi. Ihminen voi nähdä välähdyksiä, jotka paljastavat jonkin asian kokonaisuudessaan. Välähdysten alkuperää ja sisältöä ei ehkä pystytä selittämään länsimaisen tieteen keinoin. Ainakaan sitä ei haluta selittää, saati opettaa. Saamelaiset voivat joskus vapauttaa ajatuksensa ja vastaanottaa todellisuuden ilman tietoista ajattelua, koska elävät pyöreässä ajassa ja tulevat ajan kierrossa välillä tilanteeseen, joka mahdollistaa tietoisuudesta vapautumisen. Ilmiö lienee mahdollinen kaikille ihmisille, otaksun, mutta kulttuuri muokkaa ihmisestä tietynlaisen. Jos tietoisuus on jatkuvasti läsnä valvovana isoveljenä, ihminen näkee vain sen, mihin hänen tietoisuutensa on kulttuurisesti ohjelmoitu. Tämä kulttuuriohjelmointi johtaa myös kulttuurien välisiin kahnauksiin, eri kulttuurien edustajat eivät tietoisessa tilassaan ymmärrä toisiaan.

Tiedon riisto ja väärinkäyttö

Kirja sisältää myös tiedon, että alkuperäiskansojen tietoa käytetään kaupallisesti, jotta tultaisiin vielä aikaisempaakin tehokkaammiksi hallitseman luontoa ja kuluttamaan sen voimavaroja. Jotkut valtavirtakulttuurin edustajat haluavat välittömän avaimen hengellisiin kysymyksiin ja haluavat tietää kaiken hengellisestä totuudesta yhdellä kertaa. Jotkut heistä elävät ristiriitaisessa mielentilassa omaksuttuaan kulttuurilleen vieraita uskomuksia. Tällä tavoin noituus ja hengellisyys yleisesti saavat huonoa mainetta ilmiöinä. Oikeaan osuu – entisaikoina vieraassa näennäiskristillisessä mielentilassa ihmiset polttivat noitina niitä, joihin uusi vieras kulttuuri ei ollut kunnolla pesiytynyt. Nyt, kun kristinusko nykyisessä laimeassa muodossaan on jo arkipäivää, vanhan ajan Jumalaa saa kyllä jo pilkata, mutta Herra varjelkoon sitä, joka kyseenalaistaa rahan vallan, ei käy palkkatyössä eikä kuluta!

Riisto ei kirjan mukaan ole välttämättä tietoista. Näinä aikoina siirtomaariistoa tapahtuu todella suuressa mittakaavassa useissa muodoissa. Maailman-

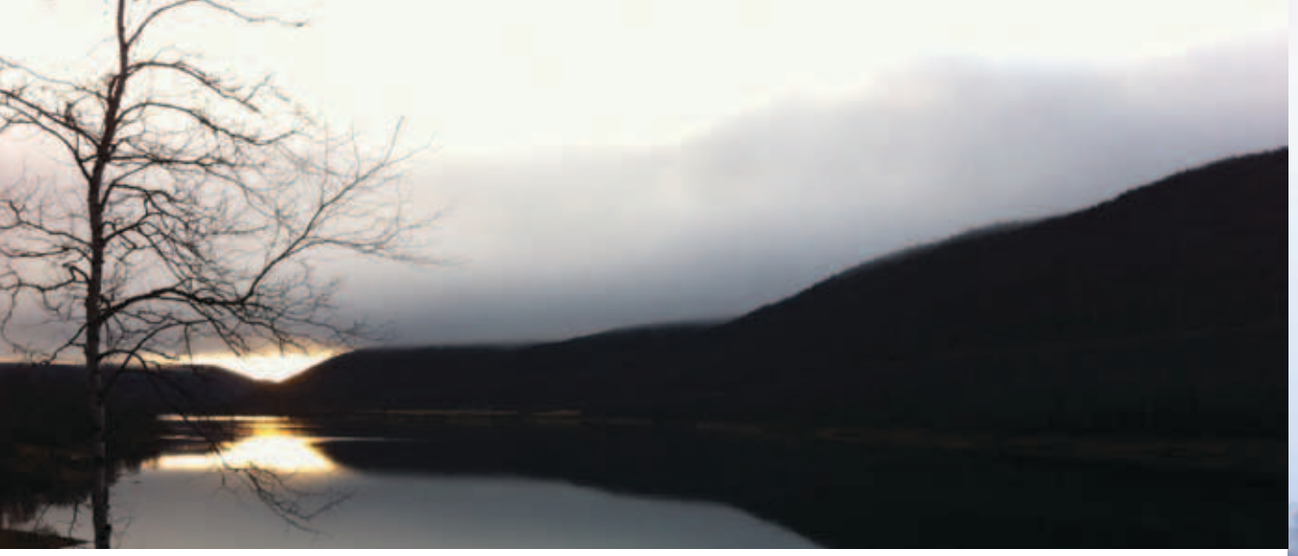

laajuisesti kaikki voivat riistää jotakin, myös ajatusmuotoja, tietoa, menetelmiä ja uskomuksia. Tällainen riisto ei vaadi alkupääomaa ja voi tapahtua keskellä jokapäiväistä elämää ilman, että kukaan edes huomaa. Lainauksen ja rehellisen vaihdon sijaan riistoa tapahtuu, koska ihmisiltä puuttuu tietoa niistä asioista, joita oikeasti tarvitsisivat. Näin on! Ihmiset eivät osaa havainnoida ympäristöään ja luoda uutta tietoa – he osaavat vain opetella ulkoa ja toistaa vanhaa, mitä varten uusi tieto täytyy joko omaksua vahvemmilta tai riistää heikommilta.

Siirtomaavalta

Saamelainen ajattelu kalevalaisen runouden tavoin on usein vuoropuhelumuotoinen ja saamelaistyylinen haastattelu voi Helanderin ja Kailon kirjan mukaan osoittautua liian puolivalmiiksi tai epätieteelliseksi julkaistavaksi Suomessa. Suomalaiset ovat kuulemma jo julkaisseet melko paljon aineistoa saamelaisista ja uskovat, ettei saamelaisten enää tarvitse tehdä turhaa työtä yrittäessään julkaista omia näkemyksiään kulttuuristaan. Tiedolla on usein aatteellinen alkuperä, mutta aatteellista valtaa käyttävät tieteentekijät harvoin tiedostavat tai haluavat tiedostaa valtaansa. Tieteellistä tietoa pidetään puolueettomana, vaikka oletus on täysin kulttuurisidonnainen. Saamelaisten tieto on kirjan mukaan oikeastaan saamelaisten omaisuutta, josta on tehty kaupallinen tuote, jota levitetään ja myydään ei-saamelaisten viisastelijoiden tarpeisiin. Siirtomaavalta jatkuu, koska saamelaisten omaa tietotaitoa väheksytään eivätkä he saa omaa ääntään kuuluviin valtavirtakeskusteluissa.

Kirjassa pohditaan, että olisi merkki tieteen kypsymisestä, jos se voisi olla avoimempi menetelmille ja tavoille, jotka eivät välttämättä vahvista vallitsevien tietojärjestelmien ylemmyyttä. Ulkopuolisten sotkeutuminen saamelaisten elämään aiheuttaa niin henkilökohtaista kuin rakenteellista syrjintää ja ennakkoluuloja. Siirtomaavalta on voimissaan eivätkä saamelaiset siirtomaavallan uhrit edes tiedosta kaikkia tämän siirtomaavallan muotoja. Länsimaalaisetkaan ihmiset eivät käsitä kaikkia siirtomaavallan toimintoja ja alkuperäiskansojen ongelmia. Länsimaiset asenteet, toimintatavat ja oletukset voivat johtaa tuloksiin, joita länsimainen ihminen ei toimiessaan edes käsitä. Ehkä suomenkin kansan heikko henkinen tila johtuu ristiriitaisuudesta, jonka pakotettu niin sanottu länsimainen kulttuuri aiheuttaa. Saamelaiset, jotkut heistä, sentään ymmärtävät tilanteen – he elävät vieraan kulttuurin valtapiirissä.

Yhteiskuntatieteellinen näkökulma

Saamelaisten asema muuttuvassa maailmassa muuttuu siinä, missä muidenkin kansojen asemat. **Sinisa Malesevicin** kirjasta *The Sociology of Ethnicity* selviää, että erään saksanjuutalaisen lehtimiehen **Karl Marxin** mukaan markkinatalous vaatii kulttuurista yhtenäisyyttä. Työväen ja tuotantovälineiden omistajien välinen taistelu on ensin kansallista. Niin sanotuilla historiattomilla kansoilla ei ole valtiollisuuden tai valtion rakentamisen perinteitä. Vain historialliset etniset ryhmät kykenevät rakentamaan kestäviä ja markkinatalousystävällisiä valtioita, kun suurin osa etnisistä vähemmistöistä joutuu sulautumaan suurempaan kansallisvaltioon. Etniset ryhmät ovat tervetulleita vain, jos ne kykenevät tuhoamaan keskiaikaisen läänitysjärjestyksen jäänteet - jos eivät pysty, ne ovat vain hidaste yhteiskunnalliselle kehitykselle.

Tämän teoksen mukaan luokkatietoisuuden kehittyminen määrittyy historiallisista tekijöistä. Työläiset siirtävät uskollisuutensa etnisyydestä yhteiskuntaluokkaan. Esimerkiksi irlantilaisten työläisten tultua Englantiin englantilaiset työläiset pitivät itseään ensisijaisesti englantilaisina, eivät työläisinä kuten irlantilaiset, mikä aiheutti työväenluokan sisäistä kärhämää englantilais- ja irlantilaisperäisten työntekijöiden välillä. Etninen kahnaus ei siis ole enempää kuin piilotettu luokkakahnaus. Jos luokkaeroista päästään eroon, etnisyys yhteiskunnallisen vihamielisyyden tekijänä häviää.

Entä sitten?

Kaupunkiyhteiskunnat ovat koko tunnetun tarinankerronnan ajan perustuneet siihen, että yksi etninen eli kulttuurinen ryhmä valloittaa ja orjuuttaa toisen sekä mitätöi tämän tietojärjestelmän. Kaupunkiyhteiskunnat ovat aina ennemmin tai myöhemmin tuhoutuneet joko omaan kestämättömyyteensä tai jäädessään toisen yhteiskunnan jalkoihin. Jos meidän valmiiseen tietoon perustuva maailmamme loppuu, saamelaiset ja muut, joilla on kyky vastaanottaa tietoa suoraan luontoäidiltä, kuulunevat todennäköisimpiin selviäjiin. Lukuisat suomenmieliset ruotsinkieliset ovat ajan saatossa vaihtaneet kielensä ja nimensä suomalaisiksi tukeakseen suomalaista kulttuuria ymmärrettyään, ettei ruotsalainen kulttuuri syökään suomalaista elävältä. Nyt vaikuttaa siltä, etteivät suomalainen, ruotsalainen, norjalainen ja venäläinen kulttuuri edes yhteisvoimin syö saamelaista kulttuuria sukupuuttoon. Vieläköhän joskus tapahtuisi laaja pohjoismainen saamenmielisten takaisinsaamelaistuminen?

TEKSTI ILKKA KONTTINEN
KUVAT HELGA SILJANDER

Jyvan Kyrla viitoitti tien marilaisille elokuvatähdille

Jyvan Kyrlan 100-vuotisjuhlavuonna 2009 hänen patsaansa pystytettiin Joškar-Olan rautatieaseman kupeeseen. Se esittää tätä marilaista ensimmäisen NL:n äänielokuvan päätähteä kuuluisimmassa kohtauksessa elokuvasta Putjovka v žizn (’Passi elämään’); ajamassa resiinalla rautatiellä ja laulamassa iloista, 30-luvulla hyvin suosittua marilaista laulua Oj luj modeš (’Oi, näätä leikkii’). (YouTubessa hakusanalla Yvan Kyrlya. Nykyinen ääni ei kuitenkaan ole Jyvan Kyrlan, vaan Marin valtionyliopiston suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen professorina toimivan **Nikolai Isanbajevin**. Elokuva näet jälkiäänitettin vuonna 1957.)

Sijaintipaikka on hyvin osuva. Hänestä on tullut konkreettisestikin Marinmaan käyntikortti: hänet pääkaupunkiin tulija näkee ensimmäisenä ja lähtijä viimeisenä. Vasta nyt Venäjän alueen sukukansojen 30-luvun lopulla repression uhriksi joutuneet kansalliset suurmiehet saavat kunnianpalautuksen asiaan kuuluvalla tavalla.

Aivan epäilemättä Jyvan Kyrla ansaitsee paikkansa sukukansojemme suurmiesten joukossa, sellaisten tunnetumpien hahmojen rinnalla, kuten ersien kuvanveistäjä **Stepan Erzä**, izhmalainen hiihtäjä **Raisa Smetanina**, udmurttihiihtäjä **Tamara Tihonova** tai kirjailija **Kuźebaj Gerd**. Ainakin Suomessa Jyvan Kyrla oli vielä ennen vuotta 2009 tyystin tuntematon. Nykyisellä internetin kaudella meillä on kuitenkin hyvät mahdollisuudet tehdä häntä tunnetummaksi. Olisi kiinnostavaa selvittää missä määrin Jyvan Kyrlaa muistetaan yleisemmin maailmalla, kuten niissä maissa, missä 30-luvulla elokuva Putjovka v žizn oli huippusuosittu. Sen markkinointihan perustui ympäri maailmaa suuriin plakaatteihin, joissa pääosassa oli Mustafan (Kyrlan) hurmaava hymy.

Onko sitten sattumaa, että kenties kaikkien aikojen kuuluisin mari on näyttelijä? Ainakaan hän ei ole marilaisessa kulttuurissa ainoa lajissaan. Kuuluisia marilaisia näyttelijöitä on muitakin. Eikä hän ollut edes ensimmäinen marilainen filmitähti. Vuonna 1928 ohjaaja **Boris Šelontsev** ohjasi taiteellisen mykkäelokuvan ”Marij Kužjer” Bolšoje Šigakovon kylässä. Tässä elokuvassa näyttelivät monet paikalliset marilaiset.

Jyvan Kyrlan jälkeen on Venäjällä ilmaantunut koko joukko tunnettuja marilaisia elokuvanäyttelijöitä. Ensimmäinen naispuolinen marilainen näyttelijä, josta tuli ammattimainen elokuvanäyttelijätär, on **Valentina Smirnova**, joka on niittänyt menestystä lukuisissa venäläisissä televisiosarjoissa. Šketanin teatterin näyttelijä **Svetlana Stroganova** debytoi upeasti vuonna 2005 elokuvassa ”Peregon”. Šketanin teatterin ohjaaja **Roman Aleksejev** puolestaan näytteli televisiosarjassa ”Sled”.

Kuuluisan marilaisen ohjaajan **Andrej Ešpajn** elokuvassa ”Ivan Groznyj” näytteli mm. Šketanin teatterin entinen ohjaaja **Vasilij Pektejev** marilaista kansanparantajaa. Hän toimi myös elokuvan pääkonsulttina. Myös marilainen **Marina Potšteneva** oli yksi elokuvan tähdistä.

Nykyisistä marinäyttelijöistä kuitenkin lienee kuuluisin **Vasili Domratšev**, jota on tituleerattu Jyvan Kyrlan manttelinperijäksi. Hän on näytellyt elokuvien lisäksi useissa suosituissa poliisisarjoissa. Nykyisin hän on Šketanin teatterin näyttelijä ja ohjaaja. Eniten suosiota hän sai kuitenkin esittäessään prokuraattoria Venäjällä kulttielokuvaksi nousseessa komediassa ”Osobennosti natsionaljnoj rybalki” (’Kansallisen kalastuksen erikoisuuksia’ 1998), samassa, josta myös suomalainen näyttelijä **Ville Haapasalo** Venäjällä tunnetaan.

Vasili Domratšev ohjasi myös vuonna 2010 marinkielisen romanttisen elokuvan Salika. Siinä pääosia näyttelivät em. Svetlana Stroganova ja Roman Aleksejev. Marinkielisen elokuvan tie on ohdakkeinen. Näyttelijät eivät saaneet tästä työstään kuin 100 ruplan päivärahoja. Elokuva kuvattiin Morkon piirikunnan Untšon kylässä. Tekoon osallistuivat myös kyläläiset. Elokuva on saatavissa venäjän- ja englanninkielisin tekstityksin. Aikaisempi yritys marinkielisen tv-viihteen alalla oli saippuasarja ”Tšongyštem ilet” (’Elät sielussani’).

Šketanin teatteri Joškar-Olassa tunnetaan suomalais-ugrilaisessa maailmassa tinkimättömänä marilaisen kulttuurin puolustajana sekä suomalais-ugrilaisen yhteistyön vaalijana. Hyvin monena vuonna se on isännöinyt suomalais-ugrilaista teatterifestivaalia. Marilaisia maailmalla tekee tunnetuksi dokumenttielokuvan keinoin ohjaaja **Aleksei Aleksejev** (http://alexfilm.webs.com/). Hän on ohjannut jo useita dokumenttifilmejä, jotka kuvaavat eri alueiden marilaisia mm. perinteisten marilaisten häiden ja pyhien vuorten juhlamenojen kautta.

KIRJALLISUUS

Isimetov, M. I. 2003: Jyvan Kyrlja. Joškar-Ola. Marijskoje knižnoje izdatelstvo.
Kulbajeva, N. I. 2010: Posledovateli Jyvana Kyrla v kino. Teoksessa Popov, N. S. (päätoim.) Jyvan Kyrla – kinoakter, poet, graždanin. Materialy I Respublikanskoj nautšno-praktitšeskoj konferentsii ”Jyvan kyrla ludmaš” (Sernur, 17 marta 2009 goda). Joškar-Ola. s. 95–103.
Salminen, Esa-Jussi 2009: Jyvan Kyrla näytteli marit maailman kartalle. Alkukoti. Helsinki.
(http://www.youtube.com results?search_query=Yvan+Kyrlya)

Kuvan lähde: Papka-Al'bom s pisatelej Marijskoj ASSR 1988

ESA-JUSSI SALMINEN

Kirjoittaja on FM suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen alalta ja Babeş-Bolyai -yliopiston suomen kielen lehtori Transilvaniassa

Udmurtian valtiolliset symbolit

Nykyiset Venäjän federaation suomalais-ugrilaisten tasavaltojen valtiolliset symbolit saivat alkunsa Neuvostoliiton hajoamisen aikoihin. Uudessa tilanteessa vanha symboliikka ei enää kelvannut. Monessa tasavallassa vahvistettiin suhteellisen nopeasti virallinen lippu ja vaakuna, mutta kansallishymnin virallistaminen on yleensä kestänyt paljon pitempään. Syy siihen on se, että usein on täytynyt vahvistaa sekä hymnin sävel että sanat niin venäjäksi kuin kansallisella kielelläkin. Jokainen tuntee olevansa pätevä arvioimaan mitä tahansa yksityiskohtaa kansallislaulun tekstistä, mutta vaakunan symboliikkaa tai lipun muotoja harvempi.

Udmurtian lippu

Tätä tendenssiä on noudattanut myös Udmurtian valtiollisten symbolien vahvistamisprosessi. Neuvostoaikana Udmurtian lippuna toimi Neuvostoliiton lippu, jossa luki alla udmurtiksi ja venäjäksi "*Udmurtskaja ASSR*". Vuonna 1992 julistettiin Udmurtian tasavallan lippu- ja vaakunakilpailu. Kenties vanhoja aikoja mukaillen monissa tasavalloissa ehdotettiin lipuiksi Venäjän federaation lippuja, joissa oli jokin omaan tasavaltaan viittaava lisäys. Udmurtiassakin yksi ehdotuksista oli sellainen, jossa Venäjän trikolorin keskelle oli lisätty kullero. Ne tasavallat, joiden kilpailuissa valittiin tämänkaltaisia ehdotuksia, joutuivat ne myöhemmin hylkäämään, sillä vuonna 1993 Venäjän presidentin asetus nimenomaan kielsi: Venäjän lippua ei saa käyttää federaation subjektien lippujen pohjana. Udmurtiassa kilpailijoille luennoi udmurttien mytologiasta historioitsija ja kansatieteilijä **Vladimir Vladykin**, koska kilpailijoiden tietopohja aiheesta paljastui puutteelliseksi. Näin Udmurtian lipuksi alun perinkin valittiin aidosti juuri Udmurtiaa symboloiva lippu, jonka suunnitteli nuori lahjakas taiteilija **Juri Lobanov**, udmurttinimeltään Kučyran Juri.

Eri versioita kutoi Lobanovin vaimo kasaan keittiön pöydällä. Selvää oli kolmen värin, punaisen, valkoisen ja mustan käyttö. Musta symboloi maata, punainen aurinkoa ja valkoinen koko maailmaa. Musta symboloi myös kauhua ja pimeyttä, valkoinen valoa ja puhtautta, punainen iloa ja kauneutta udmurttien mytologiassa. Aluksi kilpailun voittaneessa työssä oli horisontaalisesti alhaalta lukien musta, valkoinen ja punainen raita. Keskellä oli kahdeksansakarainen punainen tähti, joka on ikuisesti loistava Onnen tähti tai Kuun merkki, naisten kuuhun yhdistetty suojeleva merkki. Lopullisen virallisen hyväksynnän Lobanovin työlle antoivat Udmurtian korkeimman neuvoston kansanedustajat loppuvuodesta 1993, vaatien kuitenkin samalla, että väriraitojen piti olla vertikaalisesti, keikauttaen siten maailman kallelleen. Toisaalta tämän tuloksena Udmurtian lippu eroaa nyt selvemmin muiden tasavaltojen (kuten Komin) lipuista, joissa luontoa kuvaavat väriraidat ovat tavanomaisesti vaakatasossa.

Udmurtian vaakuna

Vaakunakilpailu käytiin samaan aikaan kuin lippukilpailu, mutta vaakuna vahvistettiin puoli vuotta myöhemmin. Tämänkin kilpailun voitti Lobanovin ehdotus. Hän käytti hyväkseen yhtä taidokkaasti udmurttien mytologiaa kuin lipussakin, sekä samaa väripalettia. Useissa Venäjän subjektien vaakunoissa on eläinhahmoja, mutta Udmurtian vaakunassa lintuihminen. Sen levällään olevat siivet kuvaavat uudelleen syntymistä, vapautta ja täydellisyyttä. Sen rinnassa on sama suojeleva tähtimerkki kuin lipussakin. Pieni, valkoinen kahdeksansakarainen on myös molempien siipien yläpuolella. Keväällä 1994 kansanedustajat hyväksyivät ehdotuksen. Varsinainen lakiteksti niin lippusta kuin vaakunastakin tuli vahvistetuksi vuonna 2003. Vaakuna herättää edelleen intohimoja. Suurin osa pitää sitä sinänsä nerokkaana, mutta joidenkin mielestä se on täysin heraldiikan sääntöjen vastainen.

Udmurtian kansallislaulu

Myös Udmurtian kansallishymnistä järjestettiin kilpailu vuonna 1992. Osa ehdotuksista sisälsi sekä musiikin että sanat, osa vain musiikin ja jotkut vain sanat. Voittajaksi selvisi **G. Korepanovin** musiikkikappale, alun perin hänen yhdessä poikansa kanssa Kama-joesta kertovaan lauluun tekemänsä sävellys. Se vahvistettiin 1993. Hymni oli yhdeksän vuotta olemassa ilman sanoja. Vuonna 2001 järjestettiin kilpailu sanoituksesta jo valittuun säveleen. Samalla asetettiin myös eri alojen asiantuntijoista koostuva komissio arvioimaan ehdotuksia. Kilpailun voitti **Aleksei Šeptalinin** ja **Tatjana Vladykinan** tekemä

ehdotus, joka sisälsi sanat sekä venäjäksi että udmurtiksi. Tekijöiden oli onnistunut saada udmurtin- ja venäjänkielinen teksti vastaamaan toisiaan loistavasti. He olivat huolellisesti perehtyneet muiden maiden kansallislauluihin sekä kansallislaulun genreen. Ensimmäinen säkeistö on omistettu lipun kolmelle symboliselle värille. Samalla se sisältää viittauksen tasavallan pääkaupunkiin, jonka symboli on vanhastaan punaisena hehkuvat pihlajatertut. Toinen säkeistö ylistää Udmurtian luonnon kauneutta. Kolmas säkeistö viittaa Udmurtian ja Venäjän pitkään yhteiseen tiehen, jota ne käyvät, samoin kuin venäläisiä symboloiva Volga ja udmurttien Kama kohtaavat ja jatkavat yhdessä eteenpäin.

Hyväksymisprosessista tuli kuitenkin pitkä ja vaivalloinen. Jotkut kansanedustajat alkoivat esittää monenlaista perusteetontakin kritiikkiä ottaen itselleen kansallislaulukomission tehtävän. Kritisoitiin esimerkiksi sanan *sinä* käyttöä viittaamassa Udmurtiaan tai sanan *herra* käyttöä, koska se kuulemma liittyi or-

todoksisuuteen ja siten syrji esimerkiksi alueen muslimeja. Puolustuksen oli kerrottava, että Koraanissakin sana esiintyy, samoin Venäjänkin kansallislaulussa, sekä esitettävä korkeiden uskonnollisten johtajien lausunto siitä, ettei sanassa ole mitään paheksuttavaa. Laulua kritisoitiin myös paatoksellisuudesta. Eikö juuri kansallislaulun jos minkä pidä ollakin paatoksellinen? Ikävöitiin myös sanan *italmas* 'kullero' perään. Tekijät puolustautuivat sillä, että vastoin yleistä luuloa kullerolla ei ole kovin syviä juuria udmurttilaisessa kansanperinteessä, vaan se on saanut suuren suosion symbolina vasta viime aikoina, muun muassa tasavallan kansanlauluyhtyeen *Italmasin* ansiosta.

Lisäksi eräät Udmurtian tasavallan kirjailijaliiton huomattavat jäsenet, jotka olivat hävinneet sanoituskilpailussa, aloittivat kritiikkikampanjansa lehtikirjoituksin ja vetoomuksin. Niinpä kesällä 2002 järjestettiin uusi kilpailu, ja sen voitti sama ehdotus kuin ensimmäisellä kerralla, nyt hiukan muutettuna. Kritisoijien toivomuksesta Udmurtia mainittiin tällä kertaa jo ensimmäisessä säkeistössä. Tässä vaiheessa lähes kaikki kansanedustajat olivat jo tyytyväisiä siihen, että heidän terävä arviointinsa oli otettu huomioon, ja ehdotus hyväksyttiin. Lain Udmurtian tasavallan kansallishymnistä allekirjoitti presidentti **Aleksandr Volkov** 31.10.2002. Valtiollisten symbolien hyväksymisprosessi kesti siis yhteensä reilut kymmenen vuotta.

Lähteitä:

http://www.izhlife.ru/mikroskop/2770-na-gerbe-udmurtii-vmesto-lebedya-mog-la-byt-utka-a-gimn-9-let-byl-bez-slov.html

Invozho 5-6/2008, s. 16-24

Udmurtian kansallislaulu kuunneltavissa:

http://www.youtube.com/watch?v=uxxCYG7BFcw

ESA-JUSSI SALMINEN

Udmurtian kansallislaulu udmurtiksi ja sananmukainen käännös

Шунды сиос жуато палэзез,
Юг ӟардон вуэ музъемам.
Оскон толпо - милемлы Куншетэд,
Дан тыныд, Доре мынам!

Kertosäe:
Югдыты, Быдӟым Инмаре,
Кыдёкысь инвисъёсмес,
Кыдаты выль шудбурмес,
Эрико, йӧн бурдъесмес!

Тон кадь мусо вань меда дуннеос.
Кужымед пыӵа ёзвиям.
Ӟеч ивордэ гурлало туриос,
Дан тыныд, Доре мынам!

Дун ошмес ву жильыртэ шуръёсын,
Волга - Кам - пачыл вирсэрам.
Россиен ӵош кайгуын но данын
Тон, Удмуртие мынам!

Šundy śios ʒuato paleźez,
Jug ǯardon vue muzjemam.
Oskon tölpo – milʹemly Kunšeted,
Dan tynyd, Dore mynam!

Kertosäe:
Jugdyty, Bydʒym Inmare,
Kyďokyś invisjosmes,
Kydaty vylʹ šudburmes,
Eriko, jön burdjosmes!

Ton kaďmuso vań meda duńńeos.
Kužymed pyča jozvijam.
Ǯecivordegurlalo turios,
Dan tynyd, Dore mynam!

Dun ošmes vu žilʹyrte šurjosyn,
Volga-Kam – paćyl virseram.
Rossijen čoš kajguyn no danyn
Ton, Udmurtije mynam!

Auringon säteet sytyttävät pihlajan.
Kirkas aamunkoi saapuu maahani.
Lippusi on meille uskon purje,
Kunnia sinulle, Kotimaani!

Kertosäe:
Valaise, Suuri Jumala,
Kaukaiset taivanrannat,
Synnytä uusi onnemme,
Vapaat, vahvat siipemme!

Ei toista maata sinun kaltaistasi.
Voimasi tunkeutuu jäseniini.
Sanomaasi laulavat kurjet,
Kunnia sinulle, Kotimaani!

Kirkas lähdevesi virtaa joissa,
Volga ja Kama suonissani.
Venäjän kanssa yhdessä surussa ja kunniassa
Olet sinä, minun Udmurtiani!

Helsinkiläisen Nukketeatterikeskus Poijun esitys *Joutsenpoika* voitti pääpalkinnon Joškar-Olassa

Viime suomalais-ugrilaisilla teatterifestivaaleilla syksyllä 2010 Joškar-Olassa tehtiin suomalaisittain historiaa: ensimmäistä kertaa pääpalkinnon voitti suomalainen esitys. Hämmästyttävintä oli, että sen voitti suomalainen nukketeatteri, mikä taidemuoto meillä ei kovin suosittu ole verrattuna itänaapuriin.

Jo kaksi vuotta aikaisemmilla edellisillä festivaaleilla näyttelijät **Anne Lihavainen** ja *Teija Muurinen* olivat mukana saaden osakseen myönteistä huomiota. Jo matkan pituus ja lavasteiden kuljetus lentokoneella aiheutti näyttelijöille suurta huolta ja jännitystä etukäteen, mutta kaikki sujui loistavasti. Lämmin vastaanotto perillä sai heidät tuntemaan, että suomalaiset olivat todella tervetulleita. Ihmiset olivat todella kiinnostuneita teatterista ja teatterin tekemisestä, mikä ilmeni myös kiinnostavista keskusteluista esitysten jälkeen.

Ensimmäisen matkan aikana Anne ja Teija päättivät hotellihuoneessa, että jatkossa he haluavat tehdä tarinan, joka kertoo Marin alueesta, kulttuurista ja vanhoista uskomuksista. Tähän vaikutti myös vierailu kansallismuseossa.

Kun he tulivat Suomeen, ilmeni, että oli vaikea löytää marilaista tarinaa, niinpä he pyysivät hyvää ystäväänsä, pitkäaikaista nukketeatterinäyttelijää ja -ohjaajaa **Oili Sadeojaa** kirjoittamaan heille näytelmän marilaisuudesta. Oili kiinnostui sanasta Jykserge, Joutsenpoika, josta tarina alkoi elää hänen päässään. Syntyi hieno näytelmä.

Teksti on kaunista kalevalaista kieltä ja juuri siitä on tullut Suomessa hyvää palautetta. Teijan mukaan aihepiiri on joissain tapauksissa koettu vieraaksi tai vaikeaksi.

Ensi-illan jälkeen se kiersi kouluissa ja sen yhteydessä oli mukana myös varjoteatterityöpaja. “Minulle on erityisesti jäänyt mieleen nuo hienot hetket lasten kanssa, kun he esittivät varjoteatterinäyttämöllä itse joutsenpoikaa ja toiset lapsista soittivat rytmiä rummuilla”, kertoo Anne. Tämä näytelmä on ollut hänelle yksi näyttelijänuran kohokohdista. Näytelmässä on paljon haasteita, suurta henkeä ja puhtautta.

Voittajaesitys pohjautuu marilaiseen kansansatuun. Nuket ja lavastus ovat **Heini Maarasen** käsialaa. Tämä Nukketeatterikeskus Poijun tuotanto kilpaili yhdessä 13 muun suomalais-ugrilaisen esityksen kanssa Marin tasavallassa Venäjällä. Mikä sitten sai sekä yleisön että tuomariston vakuuttumaan?

Esityksen lähtökohtana ovat suomalais-ugrilaisten luonnonkansojen maagiset käsitykset kaiken elollisen yhteydestä. Marilaiseen mytologiaan perustuvassa tarinassa lapseton pari saa jumalataräideiltä lahjaksi pojan, Joutsenpojan, joka on puoliksi poika ja puoliksi joutsen. Hän ei opi koskaan ihmisten kieltä, mutta harjaantuu elämään molemmissa maailmoissa ja lopulta tapaa mehiläisten emännän, jolla on halussaan kukkien parantava voima, mistä alkaa uusi tarina. Esitys upposi sikäläiseen yleisöön.

Tuomariston puheenjohtajana toimi alusta asti suomalais-ugrilaisilla teatterifestivaaleilla mukana ollut teatterikriitikko **Kirsikka Moring**. Hänen mukaansa esitys lumoaa runollisella otteellaan sekä maailmankuvalla, joka kunnioittaa kaikkea elollista. Esitys myös erottui selvästi muista teatterikappaleista niin tekstillisesti kuin visuaalisestikin.

Suomalais-ugrilainen teatterifestivaali Majatul järjestetään joka toinen vuosi. Seuraava on vuonna 2012 Saranskissa. “Olemme syksyllä 2012 lähdössä Japaniin esiintymään.” vastaa Teija kysymykseen nähdäänkö heitä Saranskissa. Hänen mukaansa Suomessa on paljon hyviä ja hienoja nukketeatteritaiteilijoita, joiden esityksiä kannattaisi tuoda festivaaleille: esimerkiksi turkulaisia ryhmiä kuten Kuuma ankanpoikanen ja Hoxcompany tai oululainen Akseli Klonk.

ESA-JUSSI SALMINEN

Akateemikko Mervi Kosonen oli taideleirin tähtivieras Udmurtiassa

Etnofuturismi on osoittautunut suomalais-ugrilaisen maailman pysyväksi ilmiöksi. Se näyttää muuttavan niin periaatteitaan kuin ilmenemismuotojaan ollen jatkuvasti täynnä itsekritiikkiä. Ehkä juuri tämän vuoksi se pitääkin pintansa. Udmurtiassa on järjestetty jo vuodesta 1998 alan festivaaleja. Perinne levisi myös läheiselle komipermjakkien alueelle, missä on vuodesta 2004 järjestetty KAMWA-etnofuturistifestivaaleja.

Jos alussa etnofuturistifestivaalit olivat innostuneita ja kiihkeitä parin päivän tempoiluja, joista ei kirjavuutta eikä ohjelmaa puuttunut, vuoden 2011 Kynar kabon S´eltan piirikunnassa oli varsin erilainen. Se muistutti pikemminkin maalaustaideleiriä. Alun perin ideana oli kutsua eri alojen taiteilijoita maalaamaan jotain. Osallistujissa oli kuitenkin lopulta enemmän jo tunnettuja taidemaalareita kuin muita. Muita aloja edustivat oikeastaan vain suomalaiset osallistujat ja laulaja **Nadežda Utkina**, jotka eivät ennen olleet maalausta erityisemmin harrastaneet. Tarkoituksena oli, että kaikki osallistujat tekevät kolme taideteosta telineelle: ”Ensimmäinen on aiheeltaan vapaa, jossa käytetään vain luonnonmateriaaleja kuten hiiltä, tuhkaa, multaa, savea, kasveja. Toinen ja kolmas ovat aiheiltaan vapaita ja niissä voi käyttää mitä tahansa materiaaleja. Yksi teos lahjoitetaan galleriaan ja kaksi muuta taitelija saa itselleen.” Luonnonmateriaalien käyttö jäi idean tasolle, mutta muuten tarvikkeet olivat ammattimaisia ja ensiluokkaisesti järjestettyjä.

Kaksi suomalaista vierasta ehti saapua vasta leirin puolivälissä. Kuvataiteen professori **Mervi Kosonen** voitti kaikkien sympatiat puolelleen. Heti esittäytymiskierroksella intohimo kuvataiteeseen osoittautui yhteiseksi kieleksi, jota kaikki ymmärsivät kielimuurista ja tulkkauksesta huolimatta. Sitkeä suomalainen nainen herätti liikutusta ja ihailua matkustettuaan pitkän junamatkan fyysisistä rasitteistaan huolimatta. Toinen vieras oli lehtori Kaija Kangas, koulutukseltaan näyttelijä.

Saman päivän iltana siihen asti hiukan unelias leiri sai piristysruiskeen **Miitta-tädin** terapiaistunnosta. Terapiassa oli Moskovasta saapunut, juuriltaan udmurttilainen nuori taiteilija, jolla sattui olemaan syntymäpäivä. Tällaisessa intiimissä tilanteessa livenä terapia toimi eri tavalla mutta yhtä hyvin kuin televisiossa julkkikselle tehtynä. Ainakin terapoitava ja yleisö olivat haltioissaan ensi kertaa näkemästään terapiamuodosta.

Maalausprojektiin **Miitta Sorvali** lähti innolla ja ennakkoluulottomasti mukaan. Olin ollut hyvin huolestunut ennen muiden suomalaisten saapumista, kun ammattitaiteilijat maalasivat silmät kiiluen aamusta iltaan ja omivat myös suomalaisille varattuja kankaita. Onneksi hänelle riitti yksi Kaijan keskittyessä taiteilijoiden kanssa seurusteluun ja kuvaamiseen. Suomalaiset näyttelijät osasivat esittää loistavasti muun muassa suomalaisia kansanlauluja, mikä teki heistä yhteistilaisuuksien kantavia hahmoja.

Taiteilijoiden tapaaminen olikin valtavan antoisaa. Yhtä kiinnostavaa oli keskustelu taiteesta kuin taiteilijoiden työskentelyn seuraaminenkin. Osa taiteilijoista kävi maalaamassa perinteisiä maisemamaalauksia lähinnä lammen lähistöllä, jossa käytiin myös uimassa hanhien seassa. Mestareille nämä olivat varmaan enemmän sormiharjoituksia, mutta kylläkin onnistuneita sellaisia. Monet valittivat, että Venäjällä edelleenkin yleisö pitää lähinnä vain tällaisista maalauksista, ei abstraktimmasta ilmaisusta. Monikin taiteilija esitteli mielihyvin kirjoja tai katalogeja töistään ja kertoi samalla itsestäänkin.

Miltä sitten tuntui ryhtyä maalaamaan öljyväreillä kankaalle viikon ajaksi henkilöstä, joka on aiemmin maalannut 20 vuotta sitten koulussa vesiväreillä? Kuuluisa taidemaalari ja yliopiston opettaja **Sergej Orlov** piti meille aloittelijoille johdatuksen maalaamiseen. Siinä hän korosti, että pitää tehdä varmasti kaikki mitä tekee. Tein suunnitelman triptyykistä, joka kuvaa udmurttien viimeistä **Śelta**-sankaria. Ensimmäinen syntyi nopeasti. Kuvasin elementit putoavassa vapaassa tilassa kalliomaalauksien tyylisesti. Idea realistisemmasta muinaistilanteesta maisemahahmotuksineen syntyi myös kivuttomasti. Kolmannessa tarkoitukseni oli kuvata samoja hahmoja keskellä kangasta lineaarisesti asetettuina muuten kosmisessa tilassa, mitä ideaa käytin lukiossa.

Nyt se ei toiminutkaan. Perusmuoto syntyi, mutta hahmot eivät tuntuneet istuvan kuvaan ja värit olivat kateissa. Menin yhdeksi päiväksi pitkälle lenkille ihailemaan pellon vierien reheviä lehtipuita ja niittyjä, joissa alkoi olla aavistus syksyä helteisenä päivänä. Jos olisin ollut maisemamaalari, olisin maalannut niitä, enkä ruskeaa lätäkköä, joka veti puoleensa kaikki ammattimaalarit magneetin lailla. Palasin seuraavana päivänä koulun liikuntasaliin, jossa oli maalaustilamme. Nyt olin saanut värit mustan ja violetin taustaksi sekä mustan janaksi. Toinen violetin sävy syntyi vahingossa, kun en hallinnut oikein värien sekoitustekniikkaa. Tulos oli yksinkertaisessa dramaattisuudessaan niin vaikuttava, että hahmoja ei voinut enää kuvitellakaan. Lisäsin kuitenkin niitä edustamaan valkoisen viivan, joka avasi teoksen.

Miitta Sorvali maalasi iloisesti iloisilla väreillä kukkasommitelman, jonka kruunasi keskelle asetettu maalipullon korkki. Sergej Orlov kuvaili töitämme vapaiksi ja nerokkaiksi, päinvastoin kuin paikallisten, jotka olivat hänestä kovin vakavailmeisiä. Ainakin tekniikka oli muilla aika paljon toinen. Esimerkiksi kun **Kučyran Juri** alkoi maalata teoksiaan, ihastelin puolen tunnin kuluttua, että tulipa erikoinen paksu perhonen paksulla valkoisella maalilla. Mutta tämä olikin vain pohjamaali, jonka päälle hän viikon ajan laittoi yhä uusia ja erivärisiä paksuja maalikerroksia, välillä niitä poiskin hioen. Tuntui kuin maalaus olisi hänelle jokin henkinen prosessi, eikä lainkaan konkreettinen nähtävä kohde.

Udmurttijärjestäjien energia ei näytä ehtyvän. Vuoden 2013 elokuun alkuun suunnitellaan Kaman rannalle tapahtumaa, johon etsitään myös kahta suomalaista etnistä taidemaalaria, jotka käyttävät taiteessaan suomalais-ugrilaisia aiheita. Taiteilijat kohdatkoot jälleen.

Mervi Kosonen on Mariitta ”Miitta” Sorvalin roolihahmo.

TEKSTI JA KUVA
ESA-JUSSI SALMINEN

Silent Woo Goore – udmurttilaisen rockin perustajat

Vuonna 2008 perustettu udmurtialainen indierockbändi Silent Woo Goore (Hiljainen veden solina), on kotimaansa Udmurtian lisäksi keikkaillut ja saavuttanut suosiota myös Suomessa ja muualla Euroopassa. SWG on udmurtinkielisen rockgenren perustaja, ja se aloitti myös udmurtinkielisen rock- ja popmusiikin leviämisen Udmurtian ulkopuolelle saaden vuonna 2012 seuraajikseen Brangurtin euroviisumummot sekä Vanja Belosludtsevin, joka osallistui vuonna 2012 Liet Internationaliin, Euroopan vähemmistökielten musiikkikilpailuun, jossa SWG oli tullut edellisenä vuonna toiseksi.

Tässä julkaistut ja käännetyt kolme runoa edustavat sekä uutta rocklyriikkaa että vanhaa kansanrunoutta, ja ne ilmestyivät kesällä 2012 SWG:n esikoisalbumilla Toleźe, joka äänitettiin Sukukansavaliokunnan tuella Tuupa Recordsin studiolla Raahessa elokuussa 2011.

Эмезе (trad.)

Бакчаям но сяськаяське
Тынад мерттэм эмезед
Бакчаям но сяськаяське
Тынад мерттам эмезед

Эмезе, эмезе,
Тынад мерттэм эмезед.

Кыллем уйе туганэ
уйбыт вӧтай мон тонэ.
Эмезе, эмезе,
уйбыт вӧтай мон тонэ.

Лыз эмезь кадь синъёстэ
Ку адзом на табере
Эмезе, эмезе,
Ку адзом на табере.

Эмезез но кисьмаз ини
Бичаны ини яра
Эктӥмы ни, кырзамы ни,
Бертыны ини яра

Эмезе, эмезе,
Бертыны ини яра.

Vadelmani

Puutarhassain kukoistaa,
Istuttamas vadelma.
Puutarhassain kukoistaa,
Istuttamas vadelma.

Vadelmain, vadelmain,
Istuttamas vadelma.

Viime yönä armahain,
Sinusta vain uneksin.
Vadelma, vadelmain,
Sinusta vain uneksin.

Silmäsi kuin sinivatukat,
Koska nään taas uudelleen?
Vadelma, vadelmain,
Koska nään taas uudelleen?

Se vadelmakin kypsyi jo,
Poimiakin sen saa jo.
Tanssimme jo, lauloimme jo,
Kotiin saa jo palata.

Vadelmani, vadelmani,
Kotiin saa jo palata.

Алама уйвӧт

Ай баю кота колыбелька золота,
А у дитяки мого и получше того,
Ай да ай люли, хоть сегодня умри,
Поплачем повоем, в могилу зароем…

Изь ни, зарние,
Зарние, тонэ гинэ
Чупасько, малпасько.
Изь ни, шундые,
Шундые, тонэ гинэ
Чупасько, малпасько…

Тон, шат ӧвӧл ни тон?
Ӧвӧл ни, ӧвӧл ни!
Мон, шат визьтэм ни мон?
Ӧвӧл ни!

Али гинэ вал, али гинэ пушкам вал
Туж пичи мугорыд.
Али гинэ вал, али гинэ пушкам вал
Мугорыд, но бырид.

1. säk trad, 2.-4. Darali Leli ja Svetlana Rutškina

Толэзе

Туж каллен учкы вал сюлэмам,
Шуныттэ пырты тон пушкам.
Курисько мон, уть тон кезьытлэсь.
Шундымес ни нош воштӥз толэзь.

Толэзе, вай мыным но шуныттэ,
Кузьма льӧль уйвӧтъёстэ.
Небыт уй ас бурд улаз
Синмес пытсаз.

Толэзе, вай мыным но шуныттэ!
Толэзе…

Улля ни мӧзмыт мылкыдме,
Малы ке нош сюлэмы висе.
Иземе уг луы уйёсы
Учке кадь толэзьысь уйсы.

Толэзьын карнанэн ветлэ нылаш
Куанерлэн адзонэз аслаз.
Мон но пегзысал дораз,
Мӧзмонэ аляз.

Darali Leli & Aleksandr Jegorov

Painajainen

Kiss kiss kissaa, kultaista tuutulaulua,
Vaan lapsellani paljon parempaa,
Ai ai allin lasta, vaikka tänään kuolisit,
Itkemme, viemme, hautaan laskemme…

Nuku jo, kultani,
Kultani, sinua vain
Suutelen, ajattelen.
Nuku jo, aurinkoni,
Aurinkoni, sinua vain
Suutelen, ajattelen…

Suako ei enää olekaan?
Ei olekaan, ei enää!
Mikä houkka olenkaan!
Et ole enää!

Juurihan oli, äsken sisälläni oli
Pikkuruinen ruumiisi.
Juurihan oli, äsken sisälläni oli
Ruumiisi, vaan menehdyit.

Kuuni

Kurkista varoen sydämeeni,
Tuo lämpösi sisääni.
Pyydän, suojaa sinä kylmältä.
Vaihtui jo aurinkomme kuuksi taas.

Kuuni, tuo minulle lämpösi,
Suo ruusunpunaiset unesi.
Pehmeä yö alla siipesi
Joka silmämme sulki.

Kuuni, tuo minulle lämpösi!
Kuuni...

Karkota jo kaipaava mieleni,
Miksi särkee sydäntäni?
Öisin en unta saa
On kuin kuusta katselisi tyttönen

Kuussa taakkaa kantaen kulkee se tyttönen,
Niin surkealta näyttäen.
Luoksensa pakenisin minäkin,
Kaipuuni kasvaa.

TEKSTI JA KÄÄNNÖKSET
SIMO KANTELE

Suomalais-Ugrilaisen Seuran uusia julkaisuja

SUOMALAIS-UGRILAISEN SEURAN TOIMITUKSIA

264. *Per Urales ad Orientem. Iter polyphonicum multilingue. Festskrift tillägnad Juha Janhunen på hans sextioårsdag den 12 februari 2012*. Edited by **Tiina Hyytiäinen**, **Lotta Jalava**, **Janne Saarikivi** & **Erika Sandman**. 2012. XXVII + 542 s. **60 €.**

263. **Miikul Pahomov**: *Kuujärven lyydiläisiä tekstejä.* 2011. 233 s. **26 €.**

262. **Beáta Wagner-Nagy**: *On the Typology of Negation in Ob-Ugric and Samoyedic Languages*. 2011. XVII + 336 s. **26 €.**

URALICA HELSINGIENSIA

(yhteistyössä Helsingin yliopiston suom.-ugr. kieliaineiden kanssa)

5. *Ethnic and Linguistic Context of Identity: Finno-Ugric Minorities*. Ed. by **Riho Grünthal** & **Magdolna Kovács**. 2011. 406 s. **20 €.**

LEXICA SOCIETATIS FENNO-UGRICAE

XV. **Uusintapainos 2011** (1958). *Koltan- ja kuolanlapin sanakirja. Wörterbuch des Kolta- und Kolalappischen* I–II. XLIV + 1236 s. **100 €.** (Erikseen ostettuina osa I **80 €** ja osa II **60 €**.)

Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja = Journal de la Société Finno-Ougrienne **93 (2011) 30 €.**

VERKOSSA

Internetsivuilla **www.sgr.fi** ⇨ **Verkkojulkaisut ja -aineistot** on julkaistu useita Suomalais-Ugrilaisen Seuran uudempia ja vanhempia teoksia sekä linkkejä muualla oleviin, yhteistyönä muiden tahojen kanssa kustannettuihin teoksiin. Verkossa ovat mm. **Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirjan** (www.sgr.fi/susa) uusimmat numerot, **Lexica Societatis Fenno-Ugricae** -sanakirjasarjan samoin kuin **Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimitusten** teoksia sekä *Marin kielioppi* (**Apuneuvoja** X).

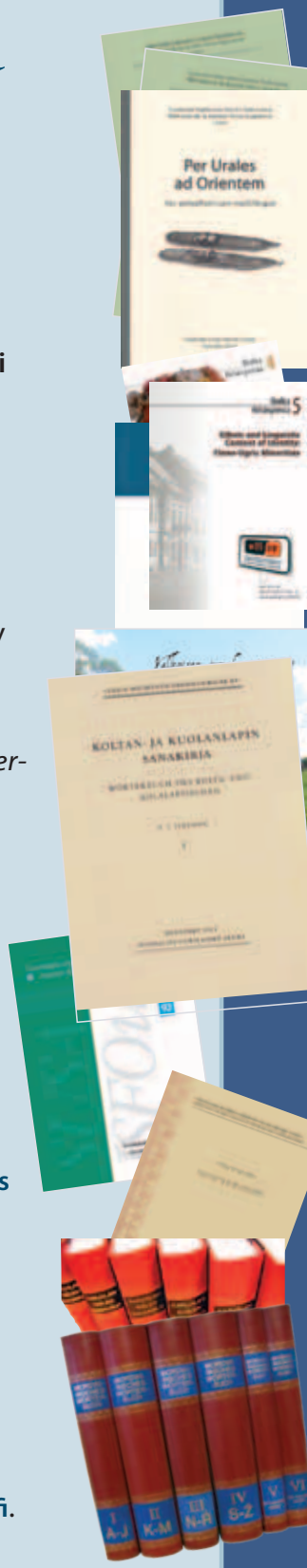

Suomalais-Ugrilaisen Seuran kirjoja myy kirjakauppa **Tiedekirja**:
www.tiedekirja.fi
Kirkkokatu 14, 00170 Helsinki

Seuran jäsenet saavat teoksista 50 % alennusta. Lisää tietoa Suomalais-Ugrilaisen Seuran toiminnasta ja julkaisuista on osoitteessa **www.sgr.fi**.